Kulturně společenský **časopis**
2017 • 12
na internetu

DOBRÁ ADRESA

Z obsahu

Horáková

Barborka

Šanda

Zollner

Obsah:

Šaldův zápisník

Rozhovor se sebou – Josef Straka (4)
Karel Tampier: **Veselá irská garda** (6)
Nalezeno v knize (11)

Boje o zítřek

Pedro Rodriguez: **Ať si každej vydává co chce** (12)
Ivo Harák: **Člověk přibližný (M. Kundera: Kniha smíchu a zapomnění)** (14)
Nakladatelství Academia doporučuje – Ladislav Kudrna, František Stárek Čuňas: **Kapela** (16)
Jan Šebelka a kol.: **Podivín, který okrášlil svět** (20)
Zdeněk Barborka: **Štamgastovo zešílení** (24)
Liszt a Wagner v Piešťanech (28)
Michal Šanda: **Údolí** (30)
Ondřej Böhm: **Údolí** (32)

Duše a dílo

Felix Zöllner: **Arma Christi** (34)
Tereza Šimůnková: **Krajina v Lilith** (37)
Kito Lorenc: **Jiná řeč** (42)
Leopold Němec: **Sprosté partyzán** (46)
Patrik Linhart: **Broumovské zvony** (50)
Pavla Horáková: **Strukturální teorie podivnosti** (54)

Strom bolesti

Michael Rittstein: **Kurzy začínají na podzim (Galerie Václava Špály)** (60)
Jakub Šofar: **Design vinylu (Regionální muzeum Kladrubska)** (64)
Pavla Horáková: **Budapešť** (68)
Jakub Šofar: **Tam a sem po Vombatíně aneb Jak dlouho vydržíte stát na hlavě (9)** (78)

SYSTÉM NAVIGACE:
KLEPNĚTE!

První stránka (titulní):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenese přímo na příslušné stránky. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevřou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):

BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenese přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah).

KLEPNĚTE SEM!

DOBRÁ ADRESA

Na titulní stránce: Pavla Horáková: Budapešť (k článku na str. 68)

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 12, rok 2017, ročník 18. E-mail: dobraadresa@dobraadresa.cz. Šéfredaktor: Michal Šanda. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vycházel s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky. Redakci nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Časopis je excerpován Ústavem pro českou literaturu AV ČR.
ISSN 1804-963X

Až budete dva dny před Štědrým večerem gruntovat a šílet, zastavte se na moment a uvědomte si, že všechny vaše boje o zítřek jsou marné. Pozítří bude pečlivě naklizený kvartýrek plný jehličí ze stromečku, koberec pokapaný voskem a propálený prskavkami a všude se budou povalovat zmuchlané a roztrhané balicí papíry. Zastavte se, dejte si kafe a vzpomeňte, že před 150 lety se v Liberci narodil F. X. Šalda.

Michal Šanda

Šaldův zápisník

Foto-aktu-alita

Foto Michal Šanda

Šaldův záp isník

Rozhovor se sebou Josef Straka

Z podstaty věci nikdo jiný neví a vědět ani nemůže, co si myslím a chci sdělit čtenářům, lépe než já sám. Navíc je spisovatel člověkem slova psaného a tudíž se vyjádří přesněji prostřednictvím písmen, než mluvením do diktafonu. V sérii selfie rozhovorů pro Dobrou adresu pokračuje Josef Straka.

Už několik lidí se mne ptalo, zda něco nevíš o Leonu Zirktovi, dokonce se pár lidí poptávalo, jak se mu daří?

Leon Zirkt je postava, ale nikdy jsem netvrdil, že jen literární. Má asi více podob, nejčastěji tu, že je to člověk, se kterým jsem se někde více či méně protnul, poznal, měli jsme čas popovídat a pak si šel zase každý svou cestou. Nebo to je postava člověka, kterého jsem kdesi zahlédl a byl mi pro něco sympatický, třeba jen jeho chování, nebo chůze. Asi mi byl takto nějak blízký, že jsem měl chuť o něm psát a to, co jsem nevěděl, jsem si odvyprávěl z vlastního žitého příběhu, nebo mu možná přisoudil ty temnější stránky vlastní bytosti, ale tady, v těch dvou knihách – Hotel Bristol a Město Mons – je nese na hřbetě někdo jiný. Nikdy jsem o tom příliš nemluvil, protože si tam každý může dosadit to své a to je jedině dobře, a tak si někteří třeba myslí, že reálně existuje, že skutečně někde v Berlíně žije, protože nejčastěji to bylo právě toto město. Možná jestli to nebyl jeden z těch Berlíňanů, které jsem tam potkal, a neznal samozřejmě jejich jména, tak jsem jednomu z nich toto jméno přisoudil. Jiní si zase mysleli, že jsem to já, oslovovali mne jeden čas „Leone“. Nebo je to takový bloudivý ahasver Evropou, který má v sobě cosi „severního“, proto Zirkt, a cosi z jihu, a tudíž „Leon“, který je neustále na cestách, jeho domovem jsou hotely a ubytování v soukromí v různých městech. Možná že žije, jak často říkám, ve Schlueterstrasse 6, tam, kde na rohu s Kantovou ulicí byla léta výborná kavárna Kant Café, a doufám, a velmi si to přeji, aby zas byla, nebo z toho zas bude nějaký bioobchod? A zanikne tak další typická berlínská kavárna, tentokrát ta, která vás duchem vždy přenesla do mých oblíbených sedmdesátých let, tak jak jsem je znal z literatury a vyprávění o těch sedmdesátých letech v Západním Berlíně. A nebyla to právě tato kavárna, kde jsem ho jednou viděl a začal o tom psát, nebo to byla jiná, ta v „komunitní“ části Mitte, v Keyser Sozé, která stále sice je, ale už tam notně podražili? Ano, možná někde tam, protože to jméno, ta postava se mi „zjevila“ někdy v roce 2001.

A teď tedy, jak se mu daří, co s ním je teď?

Já myslím, že se mu daří dobře. Byl vždy trochu depresivnější povahy, takže asi stále takto. Možná, že ani nemá stále bydliště, je někde dlouhodobě na cestách a stejně jako Robert Walser střídá hotely jeden za druhým a v jen v některém z nich na chvíli zakotví, nebo má na cestách jeden domicil, kde se aspoň na čas cítí doma, nebo spokojeně. Kdo ví. Možná že se usadil, třeba na té Schlueterstrasse 6, chodí do nějakého zaměstnání, má rodinu a přestává

tak bývá onou postavou, ale reálným člověkem, který mi zmizel z očí a už ho nikdy neuvidím a možná, že by si to už ani nepřál.

Občas se mne též kdosi zeptá, zda se Leon Zirkt ještě někdy neobjeví v některých z mých velmi krátkých próz. Stane se tak?

Nevylučuji to, ale spíše asi ne. Ta postava byla pro mne něčím hodně důležitá v letech 2001-2005, kdy jsem se snažil pro sebe zmapovat si to zvláštní „Město Berlín“, které zas bylo předobrazem pro jiná města, která jsem navštívil a pobýval v nich třeba jen tři, čtyři dny. Ale byl to především Berlín, pro jeho neuchopitelnost, pro jeho zvláštní kombinaci klidu a chaosu, pro poznávání míst a především a míst na těch nejvzdálenějších periferiích a okrajích města nebo dokonce i několik kilometrů za ním, v těch různých malých městech okolo této metropole. Byl to ten čas, kdy jsem pojal plán jakési vlastní topografie tohoto města, projít všechno, být ve všech jeho čtvrtích a částech. Postupně jsem si ve své dvousetstránkové knize o Berlínu zakřížkovával a zakroužkovával jednotlivá místa, křižovatky ulic, i kavárny, ve kterých jsem seděl, nebo které mne fascinovaly, ale nezašel jsem do nich, abych tam nakonec nachodil více jak 1000 kilometrů za těch 19 let, co tam jezdím, ale ty zmíněné čtyři roky na počátku nulté dekády byly pro mne něčím nesmírně podstatným, i právě pro to, že jsem si pro sebe objevil postavu Leona Zirkta. Ale jak jsem psal v předchozích odpovědích, určitě to byl někdo hodně reálný, někdo s kým jsem se třeba někde potkal a povídal si s ním. Už navždy tak bude toto jméno spojeno s mými vzpomínkami na město Berlín v těch letech. Pokud se ještě někde Leon Zirkt objeví, bude to asi už jen letmo, protože si myslím, že intenzita jistého prožitku místa má svůj vymezený čas a ty čtyři roky byly „časem Leona Zirkta“.

Veselá irská garda Karel Tampier

Foto Michal Šanda

Ptáte se, z čeho mají ti dobří lidé radost? Inu, jsou to Irové. V IRSKU NESMÍ BÝT NIKDO SMUTNÝ!

(To nám řekl lehce ovíněný host v dublinské hospodě, kam jsme náhodou zavítali v září 2011). Tito lidé jsou veselí, protože jim za slunečného irského odpoledne (není pravda, že na Smaragdovém ostrově pořád prší!) nádherně hraje výborný orchestr. Muzikanti sice mají uniformy, ale hrají zábavné populární a swingové skladby, ba dokonce zazněla i známá lidovka Irská pradlenka.

Kapelník stylem dirigování připomíná našeho Karla Vlacha blahé paměti, na sólisty ukazuje jasným gestem. Vždy je představuje jménem a hodností a my, posluchači z proslavené země hudebníků (alespoň to o naší vlasti vždycky tvrdíme) s úžasem zjišťujeme, že kapela není sestavena z profesionálů jako naše Hudba Hradní stráže a Policie ČR, ale tvoří ji amatérští muzikanti z řad policejních pracovníků. Pocházejí z celého republikového Irska; pan kapelník, inspektor Pat Kenny, u každého představovaného hráče totiž uvádí i jednotku, u které dotyčný slouží! Píšu policistů, ale měl bych psát gardistů. Ve státě Irsko totiž nemají policii, ale organizaci s názvem Garda Síochána na hÉireann, česky Strážci míru Irska. A všimněte si také, že píšu stát Irsko, nikoli Irská republika – stát se totiž jmenuje pouze Irsko, v Praze nenajdete Velvyslanectví Irské republiky, ale pouze Velvyslanectví Irska. Tam nás také v roce 2007 důrazně upozornili, abychom nikde ani omylem nenapsali, že nad naším festivalem irské kultury přijal záštitu velvyslanec Irské republiky! Irská republika totiž vznikne až po sjednocení celého ostrova. A velvyslanec se považuje za představitele celého Irska, neboť rozdělení ostrova je pouze dočasné. V rámci brexitu se sjednocení možná přiblížilo. :o)

Garda má na svém znaku text pouze v irštině, na autech, uniformách a všude, kde byste čekali nápis POLICIE, je nápis GARDA. Budovy, ve kterých ti strážci sídlí a úřadují, jsou označeny rozkošnými svítilničkami, jako by je tam nějaký leprikón zavěsil. Když jsem tu lucerničku viděl poprvé,

řekl jsem: „Rád bych se podíval dovnitř!“ A představte si, rok poté se mi to poštěstilo. Vlastně poneštěstilo. :o(

***

To bylo takhle:

Na začátku podzimu 2012 jsme s mou tehdejší manželkou Věrou Kláskovou, překladatelkou a zpěvačkou, navštívili Clifden, kde se v té době konal kulturní festival. Podívat se, jak to ti Irové dělají. V Dublinu jsme si půjčili auto, v Connemaře týden festivalovali a cestovali, a poté se vrátili do hlavního města s úmyslem ještě vykonat krátký výlet na tři velké atrakce: Monasterboice, Mellifont Abbey a Newgrange. Dopadlo to ale jinak. V pohodě jsme nejprve dojeli ke klášteru Monasterboice na poloprázdné parkoviště, bylo po sezóně, jenom se tam motalo nějaké neustále telefonující individuum. Prošli jsme hřbitov s nádhernými irskými kříži, byli jsme tam skoro sami. Než jsme odešli, zastihli jsme u Muiredachova kříže veselou omladinu (tři dívky a jednoho hocha). Kde se vzali, tu se vzali, nepili, nekouřili, školní uniformy neměli, ačkoli byl všední den. Bez obav

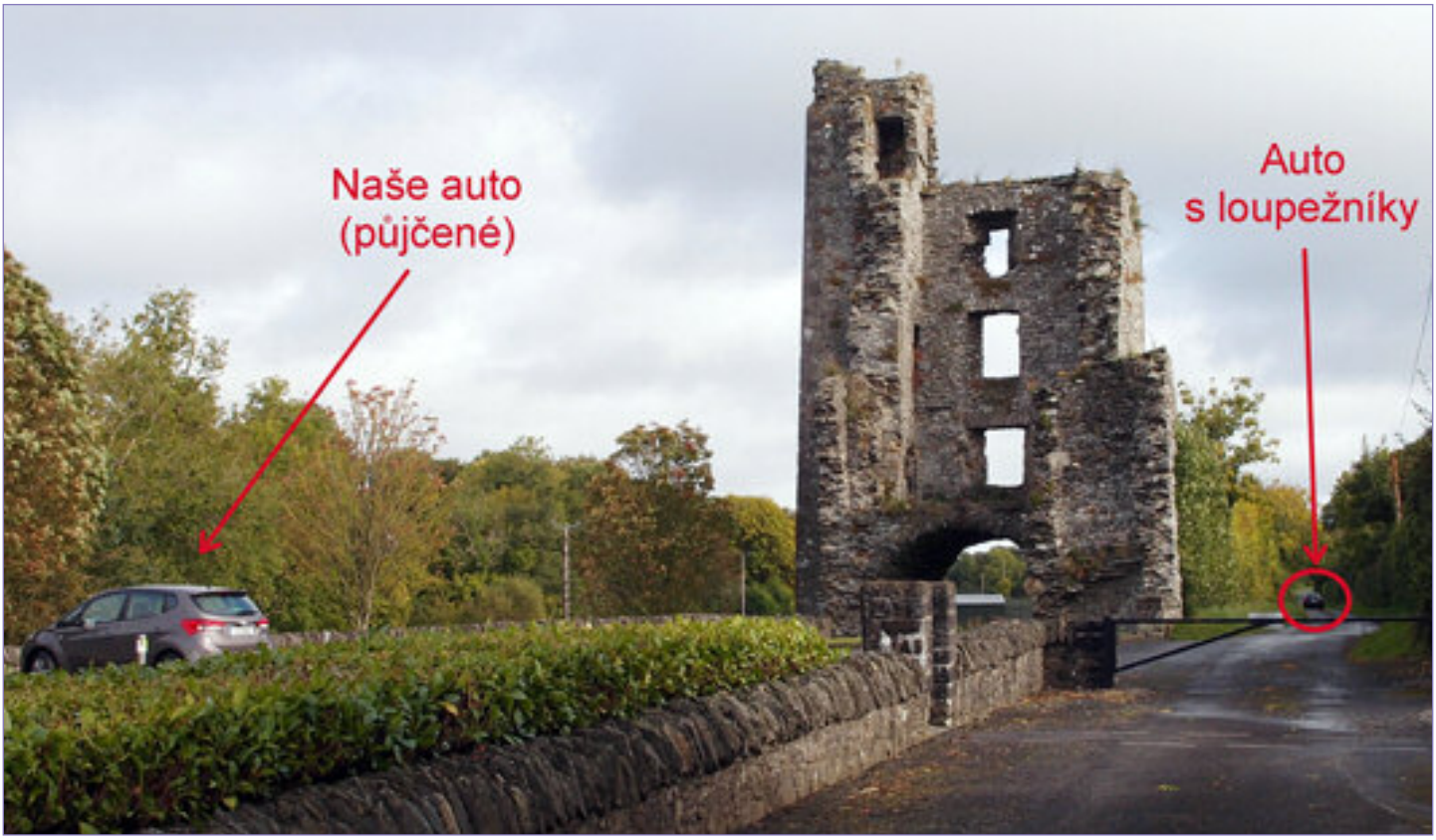

jsme pak odsvištěli do Mellifont Abbey. Zříceniny opatství z 12. století byly opuštěné, auto zůstalo samotné na pustém parkovišti. Vydali jsme se fotit jednu část areálu a pak jsme se vrátili. Než půjdeme do dolní části kláštera, vyfotím si to opuštěné auto, řekl jsem si. A učinil jsem tak s tímto výsledkem:

Zlodějské auto jsem objevil až při úpravách fotografií. Když jsme byli pryč, byl slyšet příjezd a odjezd jiného vozu. Asi neodjel daleko. Nevěnovali jsme tomu pozornost a vydali jsme se na obhlídku spodní části zřícenin (ze které není na parkoviště vidět). Návrat po sedmi minutách byl šokující. Levé zadní okénko vysklené, můj batoh s doklady a dvoje brejle pryč! Na scénu musí přijet GARDA! Žena ji bleskově zavolala, já byl v šoku. Během čekání na ramena spravedlnosti jsme diskutovali s nějakým domorodcem o zkaženosti světa. Bavil nás vyprávěním o minulých pravidelných loupežích na inkriminovaném parkovišti. Vrcholný příběh zažila prý nějaká italská rodina, která přijela s kompletními zavazadly na dvoutýdenní dovolenou. Žena a děti šly fotit klášter, znavený otec usnul v autě. Rodina jej po chvíli našla v autě samotného. Tedy úplně samotného, všechna zavazadla byla odborně bleskově extrahována. Prý tam takhle loupí nějaká rodina, je tím prý známá (!) – ale v Irsku nesmí být nikdo smutný, že. Ta italská paní prý nebyla smutná, ale manžela málem zavraždila.

Přijela hlídka, on a ona. On vsedl do našeho auta, ona nás naložila do služebního. Potom se mi splnilo přání vidět kanceláře Strážců míru Irska zevnitř. Tam jsme se dozvěděli, že v prostoru oněch tří památek loupí nějaká rodina a je tím prý známá (!). Po výslechu a sepsání protokolu nám odborně zalepili okno a vyluxovali střepy z interiéru. Manželka technika pochválila; on

řekl, že v tom má praxi (!) a alespoň budeme mít u nás v Německu o čem povídat. Žena vykřikla, že nejsme Němci, což technika očividně potěšilo a ozdravné práce završil v dobré náladě, veselá byla irská garda, všichni jsme se společně řehtali. Opouštěli jsme milovaný Smaragdový ostrov s pocitem, že ty loupežníky jistě záhy vesele pochytají.

V následujícím roce jsme opět navštívili Monasterboice, chtěli jsme ty krásné kříže ukázat dvěma dalším lidem. Na parkovišti se motalo totéž telefonující individuum jako v roce předchozím. Vedle nás zaparkovali němečtí turisté v autě z půjčovny. Raději jsme je upozornili, aby si nic nenechávali volně na sedadlech. Byli rádi. **V IRSKU NESMÍ BÝT NIKDO SMUTNÝ!**

***

Nalezeno v knize

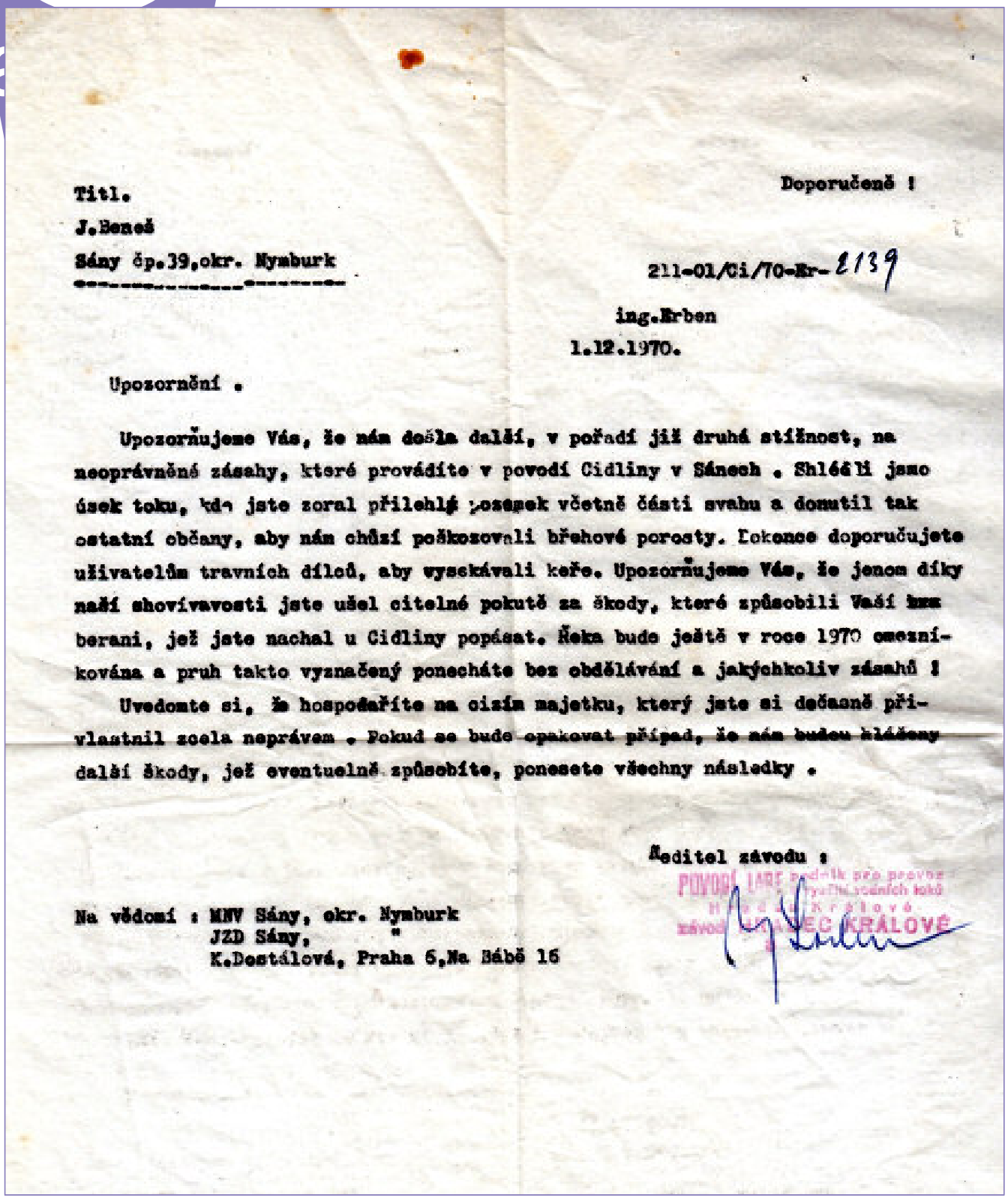

Titl.
J.Beneš
Sány čp.39,okr. Nymburk

Doporučeně !

211-01/Ci/70-Kr- 2139

ing.Krben
1.12.1970.

Upozornění .

Upozorňujeme Vás, že nám došla další, v pořadí již druhá stížnost, na neoprávněné zásahy, které provádíte v povodí Cidliny v Sánech . Shlédli jsme úsek toku, kde jste zoral přilehlý pozemek včetně části svahu a donutil tak ostatní občany, aby nám chůzí poškozovali břehové porosty. Dokonce doporučujete uživatelům travních dílců, aby vyseкávali keře. Upozorňujeme Vás, že jenom díky naší shovívavosti jste ušel citelné pokutě za škody, které způsobili Vaši kmn berani, jež jste nechal u Cidliny popásat. Řeka bude ještě v roce 1970 omezníkována a pruh takto vyznačený ponecháte bez obdělávání a jakýchkoliv zásahů !

Uvědomte si, že hospodaříte na cizím majetku, který jste si dočasně přivlastnil zcela neprávem . Pokud se bude opakovat případ, že nám budou hlášeny další škody, jež eventuelně způsobíte, ponesete všechny následky .

Ředitel závodu :

Na vědomí : MNV Sány, okr. Nymburk
JZD Sány,
K.Dostálová, Praha 6,Na Bábě 16

Boje o zítřek

Ať si každej

Vyšlo:

Druhé město vydalo na sklonku roku básnickou sbírku Pavla Haslachera *Marně se svlékáš*.

Přál bych si najít člověka, který by mně řekl lidsky vážně:
„Celá léta hledám někoho, jako jsi ty!“

A já bych mu, upřímně a prožitě,
mohl odpovědět totéž!
(Zašeptáno)

Obálka ve zlatě, jako čokoláda ve staniolu, obrovské bukvy titulků (zlaté řetězy, tepláky, křeč...). Předpokládám, že si tu knihu básník zaplatil sám, protože těžko by tak špatnou poezii chtěl Reiner vydávat sám od sebe. I když, někdy je chuť dát si klobouček na stranu a trošku si zašpásovat. Tohle je ale drahej špás, takové zatmění nakladatelského slunce.

Ale dyť jo, dyk já vím: ať si každej vydává co chce.

Vyjde:

Z chystaného sborníku Pro pana prezidenta s láskou, který se chystá již několik let a bude předán na Hrad v den 100. výročí vzniku samostatné republiky.

(...)
Přesvědčíme se všude, že alkohol je věrný přítel, démon s přitažlivou silou všech výstředních i abnormálních povah. Alkoholem slabí v lidské společnosti záhy se ničí a vymírají, jenže svou méně cennou krev přece do zdravých rodin zanášejí a v těch degeneračním vlivem alkoholu nová pathologická individua se vytvoří.
(...)
Počítejme nyní, jaké nebezpečí vzrůstá národu, když tak veliký počet jednotlivců propadá alkoholisaci. Proto s povděkem musíme vítati reaktivní proudy proti šíření se alkoholismu,

Obálka ve zlatě, jako čokoláda ve staniolu, obrovské bukvy titulků (zlaté řetězy, tepláky, křeč...). Předpokládám, že si tu knihu básník zaplatil sám, protože těžko by tak špatnou poezii chtěl Reiner vydávat sám od sebe. I když, někdy je chuť dát si klobouček na stranu a trošku si zašpásovat.

vydává co chce...

Nicméně poučen školou Jaromíra Slomka, že podstatou četby je hledání chyb, podařila se v tomto čísle jedna pěkná velice.

které směřují k mravnímu povznesení a zlepšení poměrů sociálních i zachování životní energie našeho lidu.
[Jan Šimsa: *Alkoholismus a choroby nervové*. In: *Časopis pro veřejné zdravotnictví*, ročník VII, č. 5. květen 1905]

Rakouský spolek proti pijáctví upozornil ministerstvo vnitra na to, že přivádí na trh pod názvem „alkoholu prosté" nápoje lihové, jež obsahují lih. Na podnět tento nařizuje se podřízeným úřadům politickým, aby věnovaly zvláštní pozornost v obchodu nápojům, označeným jakožto lihu prosté a daly vyšetřiti, obsahují-li alkohol, jakmile by se projevilo podezření ve příčině jejich obsahu alkoholového. Při zásilkách zkoušek dotyčných nápojů do ústavů k vyšetřování potravin jest zároveň udati, že jde pouze o vyšetření obsahu alkoholového.
[Výnos c. k. místodržitelství království českého 15/V. č. 73.165 a Výnos c. k. místodržitelství markrabství moravského 31. III. Č. 15.057]

Ze starých letopisů

Před volbami:
Anedo, fynfédo, aneciky, dvaneciky,
hole, sole, do.

Po volbách:
Stojí hruška v širém polí,
na ni hrušky zelené, od slunečka červené.
Barva zink, barva zink,
a vy páni lucty ducty ven.

Augusta Šebestová: *Lidské dokumenty a jiné národopisné poznámky*. Brumovice: Carpe Diem, 2001.

Ze starých letopisů

Zatímco některé tzv. kulturní časopisy nesou na svých bedrech kultury jen maloučko, jsou i jiné, které si jí naopak nabraly ranec, i když jejich zaměření je zcela jiné. Obec Velký Týnec vydává *Týnecké listy*, barevný měsíčník velkého formátu, který má přes třicet stran. Kromě toho regionálního však přinášejí i informace, které bychom spíše hledali v *Hostu* nebo *Tvaru* nebo *A2* nebo tak. Počemů? Potomů, čto... starostou Velkého Týnce je literární kritik Petr Hanuška (v měsíčníku redaktor) a 1. místostarostou básník Stanislav Denk (v měsíčníku redaktor).

Kulturními informacemi nemyslím jen to, jaké nové knihy jsou v místní knihovně, ale třeba (v č. 9/2017): několik poznámek k životu Karla Hynka Máchy (Eva Friesnerová), ukázka z knihy Jakuby Katalpy *Doupě*, básně Milana Děžinského, recenze knihy Jiřího Padevěta *Tři králové* a výstavy Ivana Komárka, blog J. E. Friče... atd. To snad spadli z višně, teda z Vysokého Týnce? Je todlecto možné? Nabízet zubožencnému lidu, v počtu cca 2850 kusů, trpícímu pod jhem světového kapitálu (byť by to bylo na úrodné Hané), takovýhle četby? Něco je špatně. Jak říkaj v jednom filmu: „deževí" je chyba v matrixu. Nicméně poučen školou Jaromíra Slomka, že podstatou četby je hledání chyb, podařila se v tomto čísle jedna pěkná velice. Na dvojstraně k výročím ve středomoravském regionu je u textu o Rudolfu Doležalovi (1916–2002), medailéru a sochaři, otištěna fotka (s odkazem na bubinekrevolveru.cz) zcela jiného Doležela, a to sršatého bojovníka Doležala Bohumila. Aspoň bude dlouho živ, jak se říká...

Pedro Rodriguez

Boje o zítř

Člověk přibližný

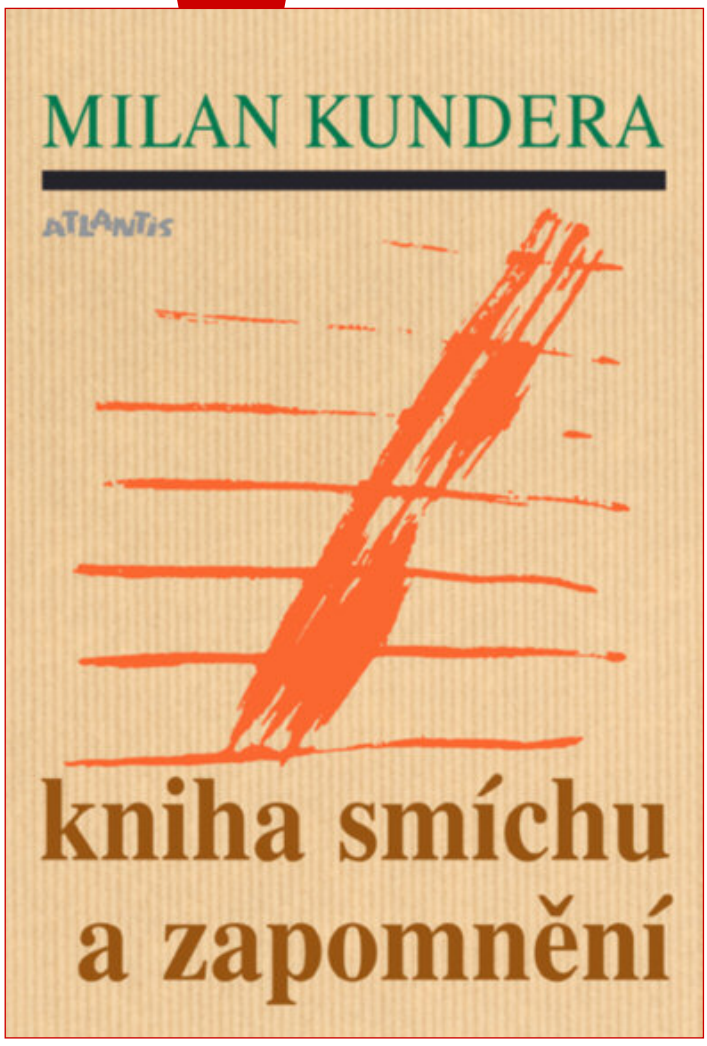

Jsou knihy, které se ti čtou snadno – a nemusí to zrovna znamenat, že je shledáváš lehkými či líbivými. A jsou i takové, do jichž recepce se musíš nutit / jako kdysi do špenátu s hovězím ve školní jídelně. Ne, tento příměr je věru nepřípadný, neboť houževnatá nepoddajnost ingrediencí nebývá tu přelita zahnědlou omáčkou nevalné chuti; naopak: tyto se zdají obnaženy až k podobě lopuchových ježků / však víš, při vzpomínce na ně musíš přemýšlet nad každým nadechnutím, tak moc to bolí ještě i dnes…

Kniha neklidu; slabikuji si potichu. Neklidu čtenářova. Vždyť přece z doslovu Sylvie Richterové vím, že „…nepřítomnost odpovědí není nedostatkem, nýbrž tvárným principem daným Kunderovou filosofií i estetikou románu… Každá pravda se stává pastí, je-li uzavřena do nějaké definitivní podoby.“ Kniha smíchu a zapomnění, rozepsána ještě v Čechách v roce 1975 a dopsaná až po autorově emigraci ve Francii v roce 1978, vyšla poprvé (francouzsky) u Gallimarda v roce 1979, česky u manželů Škvoreckých v Torontu v r. 1981. Prvního oficiálního domácího vydání se ovšem dočkala až letos; v brněnském nakladatelství Atlantis, na jehož existenci má Milan Kundera také nepopiratelnou zásluhu.

Co mne tedy nutilo k pozornosti až úpěnlivě ostražité? Takové, že tě vytrhuje z řádků knihy k rozjímání jednostejně vyrůstajícímu z nich, z ní – jako z tebe? Snad mohu prozradit, že jsem si z jedné ze svých zpovědí – jako drahocennou kořist – přinesl slova o lectio divina. Kterýžto termín mne napadl nad také tvarem, pro nějž tradiční realistický román tvoří věru kontrastní pozadí a o jehož náplni lze hovořit jako o ustavičné, třebasže místy jen implicitní přítomnosti existenciálního tématu, kolem nějž krouží a rozvíjí se (autorova? – jistěže také čtenářova!) meditace.

Tradiční román? – a čím tedy? Možná existencí ústřední dějové linie (a odboček z ní), hlavních a vedlejších postav, pregnantně podaného prostředí…; narativem stojícím před poučením implicite v něm obsaženým a z něj a nad ním se rozvíjejícím. A vypravěčem, kterého si nebudeme plést s autorem.

Jenomže tohle všechno je u Kundery postaveno na hlavu: dějových linií je tu hned několik – a ne všechny se setkávají. A pokud

jsou spojeny jednou z postav, statuje tato poprvé v pojednání realistickém, podruhé v epizodě fantasticko- symbolické (Tamina; leč hned zpočátku nás interní autor upozorní, že jesti postavou-konstruktem – s touto meta-fikčností, výdobytkem pozdní moderny a znakem postmoderny, bude nám stýkati se a potýkati u Kundery ostatně ne jednou). Prostředí je podáno značně účelově; jakož vůbec mnohé informace věcné (a vůbec to není na škodu). Dosti dávno jsem slyšel výtky, že mnohé své pozdější psaní Kundera přizpůsobuje zahraničním čtenářům – neobeznámeným s našimi reáliemi. Před dvacíti léty bych možná přitakal. Nestáváme se však stále více národem zapomínání, oné blažené nevědomosti, již si, přijde-li na to, snad i v referendu dokážeme odhlasovat jako povinný základní stav mysli?!

Ještě jsem si nad svojí lekturou slabikoval: exemplum. Snad za to může katolická výchova, čas věnovaný studiu starší české literatury… Nicméně, pokud už tu hovoříme o příměrech: pak tady stojí myšlenka, imperativ, zpodobovaná teze před samotným (ji ilustrujícím) příběhem. V rovině faktické i ryze praktické. Při autorově tvůrčí praxi, v samotném textu – a také při vzniku výsledného díla (na němž se rovnomocně podílí zkušenost vnímatele). Ono před vnímám ovšem zejména z hlediska významového: asi tak, že si z Kunderova románu nejvíce pamatuji své rozpaky. Ne snad nad jeho kvalitou, ale nad vlastní nedůsledností, nedostatečností: v pohybech, gestech, slovech, skutcích – v myšlení i jednání. Potřebu domýšlet věci asi tak, jako to dělá hráč šachu: zda útokem nevyzrazuji slabost. A hledat rozlohu možností v paradoxech: „Mystik se nesmí bát směšnosti, chce-li dojít až na konec, na konec pokory, anebo na konec slasti.“ Jako nacházíme k mnoha úderným biblickým pravdám v téže Svaté knize i jejich protichůdce.

…a domyslet se možná až k otázce, nakolik je to, co říkám nebo dělám, jednou z mnoha (vnucených mi) rolí – a nakolik autentickým obrazem mne samotného (a zda takový obraz vůbec – přes role a masky – může někdy a někde v něčem prosvítat). Nakolik je snadný kýč vlastně frází: obecně přijatelnou, dohodnutou, krásnou a prázdnou. Tu nás Milan Kundera nutí k ostražitosti: uvědomění, že fráze slovní bývá výronem fráze myšlenkové, tato pak součástí bez-podstatného, ne-odpovědného bytí: ne-vědomého si strašlivého rozdílu mezi zdáti se - a vskutku býti. Třeba takový Jan. „Vytvořil si karikaturní obraz Hedviky – milenky, který teď stojí mezi ní a jím, takže není s to přes něj proniknout ke skutečné Hedvice.“

Praví-li Tamina, že „paměť hnusu je větší než paměť něhy;“ vlastně tím jenom stvrzuje náklonnost kýče k líbivému. V touze po opakování domněle příjemného toto vyprazdňuje a stírá až k nezřetelnosti, ke vtipu příliš lacinému, aby nás ještě dovedl k poznání. Jaká hrůza, napodobuje-li pop-kultura umění; jaká hrůza, jestliže jsem obdobu k zážitku Tanaky na 112. stránce Kunderovy knihy nalezl v béčkové německé komedii Holky to chtěj taky… „Stav po dějinách.“ Hudby, slova. Vyprávění? Kultury? „Věci se opakují a každým opakováním ztrácejí kus svého smyslu…“

V Kunderově případě dozajista kultury evropské. I s jejími základy. S antikou zpřítomněnou starořeckým románem Dafnis a Chloé, s křesťanstvím vnímaným jako pozadí morálního relativismu (ale také kriticky reflektovaným jednak pro vnějškovou frázovitost tam, kde se slova rozcházejí se skutky, jednak pro jisté farizejství / dominanci mravních a věroučných direktiv nad uskutečněním teze: nenávidět hřích, milovat hříšníka), s evropskými a zejména českými dějinami obecnými i kulturními. S pořád ještě údivem nad údery hlavy o práh (mrtvola tažená v Kunderově knize po podlaze tak vytváří ozvěnu k jedné z prací Hejdových: tam rozezvučela lebka mrtvého až dřevo rakve).

Neznačí snad pojmenovati: ještě nezapomínat? Být si vědom, a trvat na podstatném… Na rytmu i přesnosti slova, myšlení. Na kořenech – jimiž se například tento Kunderův román-esej vztahuje ke Kulhavému poutníku Josefa Čapka (v jiné hraniční situaci psané esejistické novele). „Smích tu byl jako obrovská past…“ Někdo moudrý přede mnou pravil, že smáti se značí: lépe věděti. Také o své nedokonalosti, o trapnosti předstírání. Zcela nazí můžeme se přece ještě svléci. Smíchem. Nad svojí rolí. Ze všech těch neviditelných a viditelně vypůjčených kostýmů.

V Knize smíchu a zapomnění se mi často stávalo, že jako bych už dopředu věděl, co v ní může být a bude zapsáno. Mimo dobro a zlo. No jistě, protože autor nemá svého čtenáře vychovávat (leda k tomu, aby byl hlouběji disponován ve věcech literatury) – má zkrátka počítat s tím, že on už se v jeho textu najde i se svojí morálkou. Také kladívko ožívající v zedníkových rukou jako bych už dopředu viděl (a vedl?). To vše mohu autorovi přičísti leda k dobru: …jako bych to napsal já; kdybych to svedl. Někdo jiný tu za mne pojmenoval to, k čemu mi scházely talent, slova, odvaha. Takto je „trýznivá historie neuskutečněných možností“ lékem hořkým a proto dobrým.

Ivo Harák

Milan Kundera: Kniha smíchu a zapomnění. Atlantis. Brno 2017. Vydání druhé, autorizované. Náklad a cena neuvedeny. 260 stran.

Boje o zítř

Nakladatelství Academia doporučuje

Ladislav Kudrna – František Stárek Čuňas: „Kapela“ – Pozadí akce, která stvořila Chartu 77

Vydává Academia a Ústav pro studium totalitních režimů

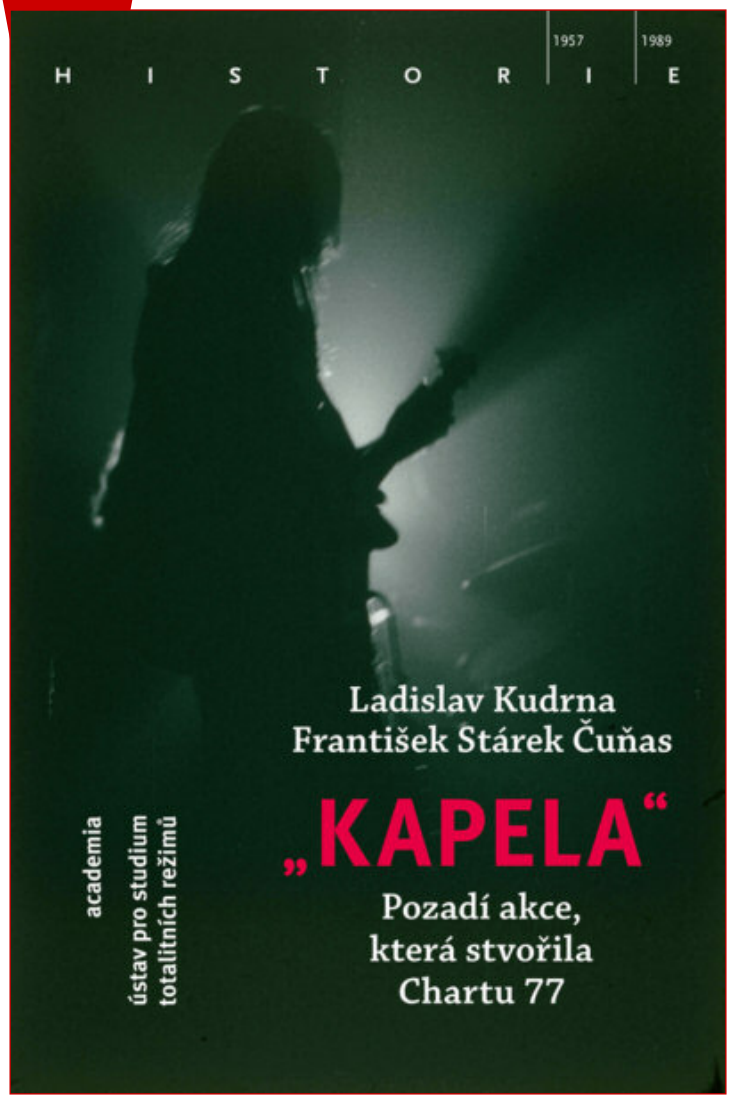

Na počátku procesu s undergroundem stála celostátní akce „Kapela“, která si za „snadný“ cíl zvolila „vlasatce“, respektive „závadové“ bigbeatové skupiny. Zápas komunistického režimu s nechtěnou hudbou začal ale již o deset let dříve, v září 1964. Brutální zásah v Rudolfově na konci března 1974 navždy proměnil podzemní společenství. Počínaje srpnem 1974 se stranické špičky systematicky zabývaly hudební produkcí, aby rok poté, v říjnu, volaly po likvidaci „druhé“ kultury. Na obojí reagoval plukovník Vladimír Stárek, náčelník X. správy. V listopadu 1975 vydal pokyn k zahájení celostátní akce „Kapela“. Její spuštění mělo ukončit existenci „ideologicky závadných“ skupin a zamezit vzniku podobných těles. Ikona podzemí, The Plastic People of the Universe, byla vybrána za exemplární případ, na němž režim hodlal demonstrovat svoji sílu. Nechtěným výsledkem se stala nejen Charta 77. O deset let později byl normalizační režim konfrontován s „explozí“ rockových, undergroundových, punkových a alternativních kapel. Na základě doposud neznámých archivních materiálů vyvstává před čtenářem zcela nový pohled na zásadní události našich novodobých dějin.

HUDBA PODLE GENERÁLSKÝCH NOT

SPUŠTĚNÍ „KAPELY“

Třináctého listopadu 1975 plukovník Stárek rozeslal náčelníkům jednotlivých správ přísně tajné pokyny konkretizující plán činnosti na úseku vnitřního nepřítele pro následující rok. Jeden výtisk byl předán náčelníkům 2. odborů Správ Státní bezpečnosti na celostátní poradě konané v Praze ve dnech 13. a 14. listopadu 1975.

Na jejich základě byly do ročních plánů implementovány následující body po linii vnitřního nepřítele. Příslušníci StB měli společně s Veřejnou bezpečností zabránit protisocialistickým srazům volné mládeže a zpolitizování *„kriminálních“* živlů z jejích řad, vedoucímu k protistátní činnosti. Dále měli společně se svazáckými a společenskými organizacemi zamezit propagaci západního způsobu života, používání amerických symbolů, ale především *„zneužívání“* mládeže ze strany prozápadních bigbeatových skupin.[198]

Scénář „Kapely“ byl následující: náčelník X. správy rozeslal *Pokyny*, na jejichž základě musely být zpracovány plány práce na rok 1976. Vzápětí proběhla porada s náčelníky 2. odborů, na níž byli ústně seznámeni s metodickými pokyny k akci.[199] Poté vedoucí pracovníci provedli osobní instruktáž v jednotlivých správách, respektive odděleních Státní bezpečnosti, jak v praxi postupovat a co je hlavním cílem operace.

To, že byl metodický pokyn ke „Kapele“ vydán pouze ústně, dokazují následující (dochované) materiály.

Při vyhodnocení plánu činnosti 2. oddělení, 2. odboru Správy StB České Budějovice za rok 1976 uvedl jeho tehdejší náčelník major Karel Srb, že při řešení celostátní akce „Kapela“ byl udržován pravidelný kontakt včetně konzultací s 3. a 5. odborem[200] X. správy. Nezbytný servis k operaci byl zajištěn i pro jednotlivá oddělení Státní bezpečnosti v celém Jihočeském kraji.[201]

Podobně tomu bylo u kolínského oddělení Státní bezpečnosti, kde akce „Kapela“ probíhala v součinnosti

[198] *ABS*, Správa SNB hlavního města Prahy a Středočeského kraje, zde Roční plán práce 2. odboru S-StB na rok 1976, vyhodnocení plánu práce 2. odboru S-StB za rok 1976, přírůstky.

[199] Víme, že akce „Kapela“ byla zahájena metodickým pokynem X. správy. *ABS*, Krajská správa SNB, Správa Státní bezpečnosti Ústí nad Labem, Zápis z jednání řídícího štábu k MBO konaného dne 16. dubna 1976, přírůstky. To, že byl pokyn vydán ústně, předpokládáme na základě průběhu akce, respektive jednotlivých porad, instruktáží, proběhnuvších na Federálním ministerstvu vnitra, porad, zápisů instruktážních skupin či vyhodnocení činnosti jednotlivých správ za rok 1976.

[200] S pátým odborem především v otázce plnění speciálních úkolů kvalifikovanými tajnými spolupracovníky (agenturou).

[201] *ABS*, Krajská správa SNB, Správa StB České Budějovice, Roční vykonávací plán II. odboru S-StB na rok 1976, Vyhodnocení plánu II. odboru S-StB a O-StB za rok 1976 po linii II. odboru, přírůstky.

s 2a odborem Správy Státní bezpečnosti Praha,[202] přičemž další rozpracování bigbeatových skupin bylo prováděno na základě pokynů z porady na dotyčném odboru, která proběhla 22. dubna 1976 v Praze.[203]

Stejně hovořil plán hlavních úkolů II. odboru Správy StB Plzeň na rok 1976 s datací 25. listopadu 1975, schválený Stárkem 12. prosince 1975, který k němu dodal, že k projednání hlavních úkolů budou do kraje vysláni příslušní důstojníci X. správy z Prahy. Akce „Kapela“ měla probíhat v součinnosti s 3. odborem X. správy.[204]

Mezi další klíčové prameny patří dochované *Závěry z porad náčelníků odborů Správy StB Ústí nad Labem* v inkriminovaném roce 1976/77, stejně jako *Prověrky plnění Mimořádně bezpečnostních opatření* během XV. sjezdu, obsahující zápisy z jednání operačního štábu náčelníka krajské správy SNB. Jedná se o unikátní materiál zahrnující podrobné elaboráty z jednotlivých problematik Státní bezpečnosti a obsahuje mimo jiné kopie všech metodických pokynů k celostátním akcím vyhlášeným X. správou, z nichž nebyla přiložena pouze akce „Kapela“.[205]

Pokyn se patrně nedočkal písemné podoby z důvodu urychlení akce (byly na ni pouhé tři měsíce) a dále jejího obrovského rozsahu. Musíme si uvědomit, že v běžném

[202] *ABS*, Oddělení Státní bezpečnosti Kolín, Vyhodnocení prováděcího plánu práce za rok 1976, přírůstky.

[203] *ABS*, Oddělení Státní bezpečnosti Kolín, Vyhodnocení prováděcího plánu práce po linii StB za 1. pololetí 1976, přírůstky.

[204] *ABS*, Správa Státní bezpečnosti Plzeň, Vykonávací plán II. odboru na rok 1976, přírůstky.

[205] *ABS*, Krajská správa SNB, Správa Státní bezpečnosti Ústí nad Labem, Závěry z porad náčelníků odborů Správy StB Ústí nad Labem 1976, 1977; Prověrky plnění Mimořádně bezpečnostních opatření během XV. sjezdu, přírůstky.

provozu se prověřovaly stovky amatérských skupin, což přinášelo nové poznatky, nezbytné k jejímu vyhodnocení. Forma porad se proto ukázala efektivnější než závazný písemný pokyn.

V polovině listopadu 1975 tedy padlo zásadní rozhodnutí, které navždy změnilo vnitropolitickou mapu. Náčelníci krajských správ SNB museli do konce roku 1975 zaslat X. správě FMV ke schválení roční plány práce na následující rok, obsahující již celostátní akci „Kapela“.[206]

Tam, kde viděl Stárek potřebu „Kapelu“ precizovat, žádal o doplnění a rozšíření plánu. Platilo to například pro 2. odbor Správy StB České Budějovice, kde doporučil, aby příslušníci ve spolupráci s konkrétními institucemi zabránili vystoupením zneužívaným k útokům na socialistické zřízení.[207]

Hlavním cílem celostátní (dlouhodobé) akce „Kapela“ bylo znemožnit koncertování prozápadně orientovaných amatérských skupin. Příslušníci měli postupovat *„agenturně operativním rozpracováním“*,[208] rozložením vybraných *„závadných“* kapel a v neposlední řadě měli bránit jejich vzniku. Součástí operace se stala *„celospolečenská izolace narušených osob a jejich postupná převýchova vedoucí*

[206] V plánech činnosti jednotlivých Správ StB na rok 1976 se akce „Kapela“ objevila již v průběhu listopadu a prosince 1975. Např. Brno 23. prosince, zatímco České Budějovice již 26. listopadu 1975. *ABS*, KS SNB, Správa S-StB Brno, Plán činnosti a hlavních úkolů Správy StB Brno na rok 1976, přírůstky. *ABS*, Krajská správa SNB, Správa StB České Budějovice, Roční vykonávací plán II. odboru S-StB na rok 1976, Vyhodnocení plánu II. odboru S-StB a O-StB za rok 1976 po linii II. odboru, přírůstky.

[207] *ABS*, Krajská správa SNB, Správa StB České Budějovice, Roční vykonávací plán II. odboru S-StB na rok 1976, Vyhodnocení plánu II. odboru S-StB a O-StB za rok 1976 po linii II. odboru, přírůstky.

[208] *ABS*, Plán práce O-StB Teplice a vyhodnocení plánu na rok 1976, přírůstky.

k dodržování zásad socialistické morálky a estetického cítění v oblasti kultury“.[209]

Termín vyhodnocení akce byl stanoven do 31. března 1976.[210] Konkrétní opatření proti vybraným skupinám v regionech měla proběhnout během května, zatímco závěrečná zpráva se očekávala do 20. května 1976.[211] To však neznamenalo konec „Kapely“. Naopak, po vyhodnocení zkušeností z první fáze operace pokračovala až do pádu komunistického režimu.

Na tomto místě je nutné položit si otázku, jaké byly prvotní impulzy pro zahájení „Kapely“? Mnohé odpovědi nacházíme v plánech práce (a jejich vyhodnoceních) jednotlivých správ, respektive v přísně tajných pokynech náčelníka X. správy, zatímco o dalších se můžeme pouze dohadovat díky nově objeveným archiváliím, protože řada příkazů (rozhodnutí) byla předávána ústně, bez zápisů.

Při poradě náčelníků sekretariátů operačních štábů krajů a obou republik, konané 6. února 1976 na federálním ministerstvu vnitra, byl kladen důraz na přísné utajení činnosti Sboru národní bezpečnosti s ohledem na průběh

[209] Směrnice k celostátní akci „Kapela“. Citováno z ŠIMÁK, Jiří: *Charakteristika undergroundových a jiných hudebních skupin zapojených do antisocialistické činnosti „neorganizované mládeže“ a zvláštnosti při práci s agenturou při jejich kontrarozvědné kontrole*, s. 28. Diplomová práce. Fakulta Státní bezpečnosti Praha, Vysoká škola Sboru národní bezpečnosti, školní rok 1983, kopie v držení autorů.

[210] *ABS*, Roční prováděcí plán Správy Státní bezpečnosti Ústí nad Labem na rok 1976, přírůstky.

[211] *ABS*, Krajská správa SNB, S-StB Ústí nad Labem, Vyhodnocení MBO a politicko-bezpečnostní situace v Severočeském kraji od 10. března do 10. května 1976, přírůstky.

mimořádně bezpečnostních opatření,[212] vyhlášených v souvislosti s přípravou konání a průběhu XV. sjezdu KSČ (12. až 16. dubna 1976).

O důležitosti porady svědčí skutečnost, že ji osobně řídil náměstek ministra vnitra ČSSR, generálmajor Ján Pješčak, který účastníkům sdělil, že rámcový a všeobecný rozkaz k MBO bude vydán až po projednání situační zprávy na ústředním výboru KSČ.[213] Po celou dobu trvání bezpečnostních opatření se měla uplatňovat výhradně metoda osobních instruktáží, především při zabezpečování celostátních akcí jak po linii Státní, tak Veřejné bezpečnosti. Z jednání a porad se nesměly pořizovat písemné výstupy. O výsledcích porady z 6. února měli být náčelníci krajských správ SNB informováni pouze ústně.[214] Vše, co měla Veřejná bezpečnost v rámci celostátních akcí zajišťovat pro Státní bezpečnost, muselo zůstat utajeno.[215]

[212] Mimořádně bezpečnostní opatření (MBO) měla několik etap a stupňů vyhlašovaných podle toho, jak se blížilo konání XV. sjezdu. Do 10. března 1976 proběhla 1. etapa, v níž se koordinovala práce útvarů SNB, dohlížejících, aby nedošlo k narušení klidu a pořádku. Poté nastala 2. etapa, počínající 1. stupněm, v níž měly proběhnout celostátní akce. Stručně řečeno, opatření byla rozdělena do dvou základních etap: opatření do XV. sjezdu a opatření v jeho průběhu. *ABS*, Záznam z porady náčelníků Operačních štábů krajů a republik konané 6. února 1976 na FMV, přírůstky.

[213] Z toho je patrné, že stranické špičky ovlivňovaly svými rozhodnutími i konkrétní podobu akcí, zatímco StB musela často „vyčkat“ na jejich konkrétní verdikt, kvůli čemuž nebylo zvláštní vydávání ústních rozkazů, jelikož to umožňovalo jejich rychlou a flexibilní obměnu.

[214] Například Rozkazem náčelníka KS SNB Ústí nad Labem č. 9 ze dne 3. března 1976 byl zřízen řídící štáb k provedení a koordinaci Mimořádné bezpečnostních opatření. *ABS*, Krajská správa SNB, S-StB Ústí nad Labem, Vyhodnocení MBO a politicko-bezpečnostní situace v Severočeském kraji od 10. března do 10. května 1976, přírůstky.

[215] *ABS*, Záznam z porady náčelníků Operačních štábů krajů a republik konané 6. února 1976 na FMV, přírůstky.

Akce „Kapela“ se stala součástí rozsáhlých mimořádně bezpečnostních opatření,[216] trvajících od poloviny února do 10. května 1976.[217] Jejich součástí byly rovněž předsjezdové okresní stranické konference a celostátní spartakiáda. Společně s „Kapelou“ probíhalo dalších šestnáct celostátních akcí po linii vnitřního nepřítele.[218]

Příslušník X. správy poručík Jiří Šimák[219] uvedl, že narůstající aktivity „druhé“ kultury přiměly stranické orgány k radikálnějšímu přístupu, respektive k předložení koncepce aktivnějšího potírání volné mládeže.[220]

Zasedání ústředního výboru KSČ proběhlo ve dnech 6. a 7. října 1975.[221] Mimo jiné byl schválen dopis stranickým orgánům ohledně příprav XV. sjezdu. Gustáv Husák ve své závěrečné řeči hovořil o negativních jevech v řadách mládeže (kriminalitě, toxikomanii a záškoláctví). Stranické vedení požadovalo naplňování usnesení ze 4. července 1973.[222] Principy nové bezpečnostní politiky strany ná-

[216] Po celou dobu trvání MBO byl pro případ potřeby připraven k nasazení jeden pohotovostní pluk Veřejné bezpečnosti Ministerstva vnitra ČSR a jedna rota pohotovostního útvaru VB Ministerstva vnitra SSR. *ABS*, Federální ministerstvo vnitra, operační skupina, Zpráva o plnění úkolů vyplývajících z rozkazů Ministerstva vnitra ČSSR č. 27/1976, 3. listopadu 1976, přírůstky.

[217] *ABS*, Krajská správa SNB, Správa Státní bezpečnosti Ústí nad Labem, Zápis z jednání řídícího štábu k MBO konaného dne 16. dubna 1976, přírůstky.

[218] *ABS*, Krajská správa Sboru národní bezpečnosti Ústí nad Labem, Vyhodnocení Mimořádné bezpečnostních opatření ze dne 21. dubna 1976, přírůstky.

[219] Sadistický vyšetřovatel StB Jiří Šimák byl v lednu 2006 odsouzen na čtyři roky odnětí svobody za brutální zbití Ziny Freundové a Zbyňka Benýška.

[220] ŠIMÁK, Jiří: *Charakteristika undergroundových a jiných hudebních skupin zapojených do antisocialistické činnosti „neorganizované mládeže“ a zvláštnosti při práci s agenturou při jejich kontrarozvědné kontrole*, s. 20–21.

[221] *Zasedání ústředního výboru KSČ ve dnech 6.–7. října 1975.* Svoboda, Praha 1975.

[222] *ABS*, Prováděcí plán Městské správy Veřejné bezpečnosti Brno na rok 1976, přírůstky.

sledně stanovil dokument ústředního výboru z 19. prosince 1975, formálně schválený XV. sjezdem.

Stárek pečlivě zaznamenával stranické kroky podniknuté v boji s vnitřním nepřítelem. Domníváme se, že právě na *„vlasatcích“* si hodlal vysloužit „ostruhy“ pro čerstvě založenou X. správu, kterou si prosadil na ministru vnitra Obzinovi. Nebyla náhoda, že v dubnu 1976 byl povýšen do hodnosti generálmajora, mimo jiné i za výsledky práce týkající se volné mládeže.[223] Strmou kariéru do té doby nepříliš výrazného stranického funkcionáře na ministerstvu vnitra odstartovala srpnová okupace a na prahu normalizace patřil mezi nastupující „hvězdy“ režimu.

Na rozdíl od většinové společnosti nevítal polednový vývoj ve straně a v dubnu 1968 napsal předsednictvu dopis, v němž varoval před nebezpečím kontrarevoluce. Již 22. srpna 1968 se dal k dispozici *„zdravému“* jádru a *„internacionální“* vojenské *„pomoci“*.

Stárek, který sloužil u bezpečnosti od 1. října 1948 až na výjimky v politických funkcích,[224] nastoupil 15. října

[223] Když počátkem listopadu 1976 proběhlo komplexní hodnocení Stárkovy činnosti, komise konstatovala, že: *„Správa pod jeho vedením dosáhla za uplynulé období velmi dobrých pracovních výsledků, zejména na úseku boje proti pravicovým oportunistům a antisocialistickým nepřátelským živlům, což bylo oceněno i nejvyššími stranickými a státními orgány jmenováním ho do generálské hodnosti.“* O čtyři roky později se v jeho hodnocení objevil zápis: *„Na úseku mládeže došlo k podstatnému zkvalitnění znalosti operativní situace, zejména na VŠ, a bylo dosaženo narušení a v podstatě zabránění nežádoucích shromáždění tzv. volné mládeže.“* *ABS*, Personální spis Vladimíra Stárka (17. 8. 1924), evidenční číslo 6659.

[224] Vladimír Stárek po ukončení povinné školní docházky pokračoval ve studiu na reálném gymnáziu, které ukončil v roce 1942. Poté byl zařazen jako pomocný dělník u firmy Walter v Jinonicích. Do KSČ vstoupil 10. září 1945. Bezprostředně po vstupu do strany působil jako předseda vesnické organizace KSČ ve šluknovském okrese. V letech 1946–1948 sloužil jako osvětový důstojník (v hodnosti poručíka) v Československé lidové armádě. V říjnu

1968 k II. správě do funkce náčelníka 1. oddělení (na postu sloužil do 14. srpna 1973, poté až do 31. května 1974 zastával funkci zástupce náčelníka sekretariátu).

Ačkoliv kádrové hodnocení neopomnělo zdůraznit delší pobyt mimo operativní službu, současně uvedlo, že si zachoval operativní postřeh, po krátké době se seznámil s problematikou pracoviště a díky svým vynikajícím organizačním schopnostem záhy začal plnit stanovené úkoly: *„Vzhledem k dobrému vztahu k pracovnímu kolektivu i jedincům byl velmi dobře přijat i soudruhy na Správě Státní bezpečnosti. I když období, v němž zahajoval svoji činnost, bylo mimořádně obtížné, vytvořil ve spolupráci s celým kolektivem řadu dobrých předpokladů k nástupu do nového plánovaného údobí. Kromě řídící činnosti se plně zapojil na přípravných pracích k přestavbě centrální složky Státní bezpečnosti.“*[225]

Nové zařazení s sebou přineslo povýšení a mocenský vliv. Navíc jako uvědomělý komunista pomáhal *„pomýleným“*

1948 nastoupil k Bezpečnostnímu letectvu SNB, opět jako osvětový pracovník. Po jeho zrušení zastával stranické a služebně politické funkce ve Sboru národní bezpečnosti. Po absolvování Vysoké školy politické ÚV KSČ v roce 1959 a po dvou letech ve funkci tajemníka Hlavního výboru KSČ na ministerstvu vnitra (hodnosti nadporučíka dosáhl v roce 1952, kapitána o tři roky později) působil od roku 1961 do roku 1968 v oddělení státní administrativy (VIII. oddělení) ÚV KSČ (hodnosti majora dosáhl 9. května 1960, podplukovníka 1. května 1965). V letech 1975–1981 byl aktivním členem Hlavního výboru KSČ na Federálním ministerstvu vnitra. V čele X. správy stál až do 31. července 1982, třebaže do penze mohl odejít již v roce 1979. Od roku 1983 působil v Sofii ve funkci představitele Ministerstva vnitra ČSSR u Ministerstva vnitra Bulharské lidové republiky. Jako náčelník správy pobíral měsíčně 10 680 Kčs. Do důchodu odešel k 31. lednu 1986 s penzí ve výši 3500 Kčs. Vladimír Stárek, jeho nástupce Zdeněk Wiederlechner a velitel pražské StB Zdeněk Němec byli 12. února 2002 odsouzeni třemi roky vězení podmíněně za to, že v letech 1978–1985 v rámci akce „Asanace“ řídili týrání, šikanování, věznění a vydírání odpůrců režimu s cílem donutit je k odchodu do exilu.

[225] *ABS*, Personální spis Vladimíra Stárka (17. 8. 1924), evidenční číslo 6659.

soudruhům správně pochopit srpnové události. Při hodnocení jeho činnosti bylo uvedeno, že v *„krizových“* letech 1968–1969 zastával *„pevné marxisticko-leninské a internacionální postoje“*, a dále, že aktivně vystupoval proti projevům pravicového oportunismu a revizionismu ve straně.[226]

Absolvent Vysoké školy politické při ÚV KSČ (1956 až 1959) byl odborník zejména na ideodiverzi a odhalování *„pravicového oportunismu“*. Podařilo se mu přesvědčit Obzinu, že on je ten pravý, kdo může zahájit efektivní zápas s opozicí. Jeho jmenování do čela X. správy se však *ex post* ukázalo jako medvědí služba komunistickému režimu.

Stárek byl obeznámen s výsledky celostátní akce proti *„vlasatcům“* z roku 1966, která se těšila široké podpoře. Nebylo náhodou, že politicko-organizační oddělení ÚV KSČ připravilo pro delegáty „řádného“ XIV. sjezdu podrobný elaborát o průběhu zásahu ze strany Veřejné bezpečnosti.[227] Jedním z delegátů byl i Stárek (později se zúčastnil XV. a XVI. sjezdu).[228]

„Máničky“ opět vypadaly jako snadný cíl. V rámci „Kapely“ měly být vytipovány vhodné *„závadové“* skupiny a poté měl s vybranými osobami proběhnout monstrproces. Zpočátku se zdálo, že Stárkovi jeho kalkul stoprocentně vyšel.

Při vyhodnocení činnosti za rok 1976 vedení X. správy zdůraznilo, že veškeré celostátní akce měly za cíl eliminovat aktivitu pravicových a antisocialistických sil v době konání XXV. sjezdu KSSS a XV. sjezdu KSČ. Státní bezpečnost předestřela, že vnitřní nepřítel, který kalkuloval s využitím

[226] Tamtéž.
[227] KSČ versus VLASATCI. *Necenzurované noviny*, 1992, č. 24, s. 11.
[228] *ABS*, Personální spis Vladimíra Stárka (17. 8. 1924), evidenční číslo 6659.

obou sjezdů,[229] byl zbaven možnosti utvořit jednotnou opozici. Ministr vnitra Jaromír Obzina stejně jako delegáti XV. sjezdu výsledky X. správy ocenili: *„Protivník nedosáhl propagované integrace antisocialistických sil, nevyšly mu jeho snahy presentovat se před veřejností a ve světě jako československá opozice.“*[230]

Ilustrační obrázek nabízí Správa Státní bezpečnosti České Budějovice, respektive plán práce a jeho vyhodnocení za rok 1976. Mezi jeho hlavní cíle patřilo zajištění nerušeného průběhu stranických konferencí (okresních a krajských), příprav a konání XV. sjezdu, stejně jako hladký průběh voleb do zastupitelských orgánů. Příslušníci nesměli připustit konání žádných protisocialistických akcí. Za tím účelem měli provést 155 profylaktických opatření a agenturní kontrolu nad 219 osobami. Dále měli zabránit integračním snahám *„pravicových oportunistů“* v kraji a přerušit jejich napojení na Prahu a Brno.[231]

[229] Podle StB chtěli „opoziční“ prosadit dialog s komunistickou stranou a mnozí doufali v rehabilitaci za své „oportunistické“ postoje během Pražského jara. „Pravicoví“ exponenti se chtěli pokusit o spojení se západními komunistickými stranami (zejména s francouzskou a italskou) a opřít se o výsledky Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (Závěrečný akt byl podepsán nejvyššími představiteli třiceti pěti států světa 1. srpna 1975 v Helsinkách). *ABS*, Správa SNB hlavního města Prahy a Středočeského kraje, zde Roční plán práce 2. odboru S-StB na rok 1976, vyhodnocení plánu práce 2. odboru S-StB za rok 1976, přírůstky.
[230] Tamtéž.
[231] *ABS*, Krajská správa SNB, Správa StB České Budějovice, Roční vykonávací plán II. odboru S-StB na rok 1976, Vyhodnocení plánu II. odboru S-StB a O-StB za rok 1976 po linii II. odboru, přírůstky. Dvaadvacátého prosince 1976 poslal podplukovník Karel Platl, náčelník 2. odboru Správy StB České Budějovice, vyhodnocení činnosti po linii vnitřního nepřítele X. správě. Oproti plánu bylo preventivně řešeno 271 osob, 2. odbor měl přednostně rozpracovat šestnáct akcí, což bylo nejen splněno, ale dokonce překročeno, protože plných dvanáct operativních svazků bylo předáno k trestnímu postihu vyšetřovacímu odboru

B
oje
zítř
ek

Gustav Ginzel

Jan Šebelka a kol.: Podivín, který okrášlil svět aneb Vzpomínání na Gustava Ginzela

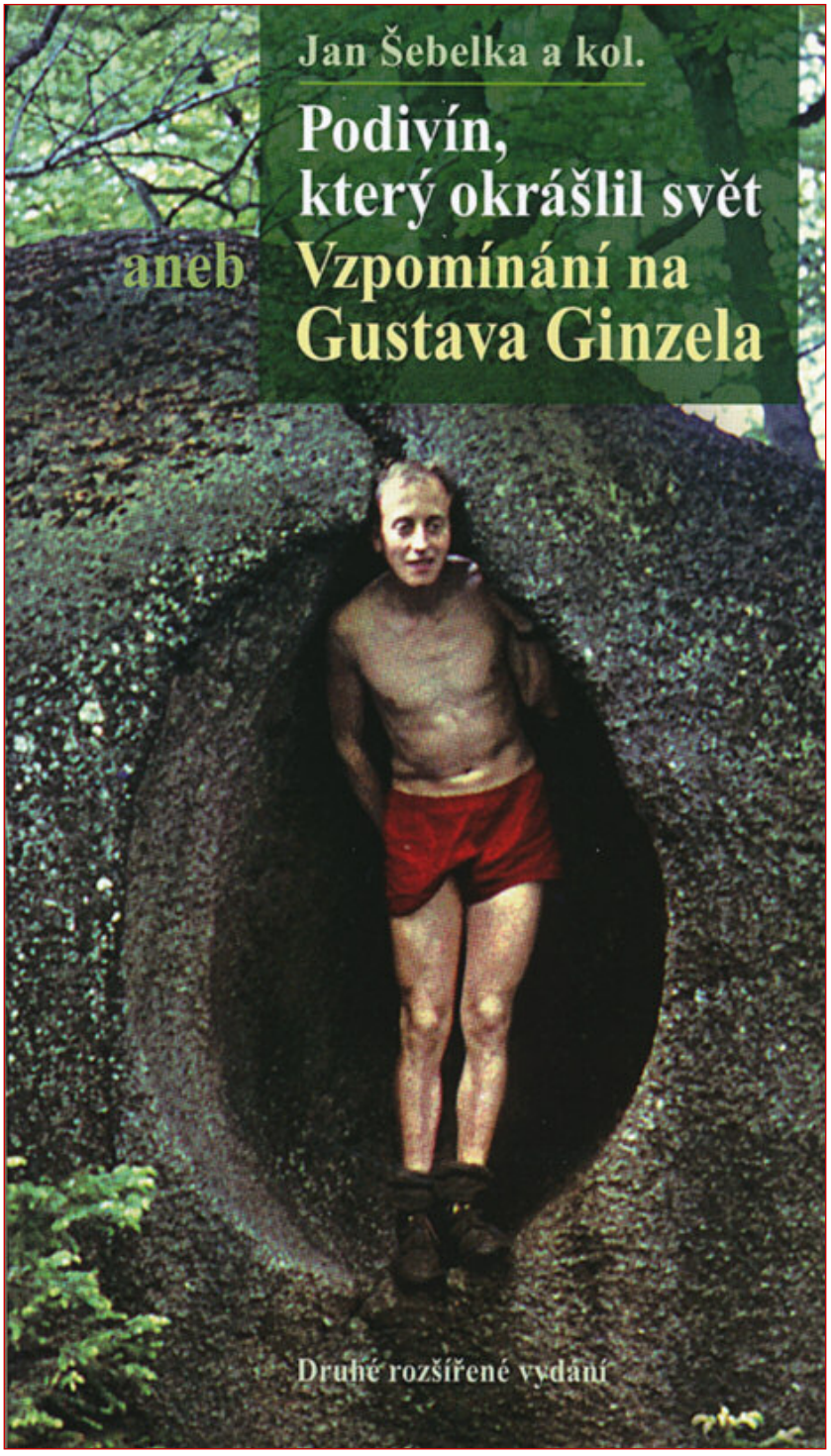

Druhé, rozšířené vydání knihy o svérázné postavě Jizerských hor Gustavu Ginzelovi a proslaveném Hnojovém domě přináší několik nových podstatných článků a rozhovorů, které představují legendu i z jiných úhlů než první vydání. Zásadní je text Vladimíra Chrousta II. Procházky o horolezeckých expedicích, které organizoval jeho otec a jichž se Gustav

Ginzel se svými bratry účastnil. Nový je také rozhovor s paní Evou Novotnou, vdovou po jednom z horolezců pod Huascaránem, která se s Gustavem kamarádila od padesátých let minulého století. Milou a osobní vzpomínku na svého strýce napsal Martin Ginzel. Rozšířené vydání přináší i množství nových historek, které jsou shrnuté pod hlavičkou Krátké příběhy a anekdoty I a II. O bohacením jsou i nové fotografie, např. dosud nezveřejněné černobílé snímky Františka Mrvy z interiéru původního Misthausu. Vydal Jan Šebelka ve spolupráci s Kruhem autorů Liberecka. Liberec 2017, grafická úprava a obálka Roman Karpaš.

Otakar Štěrba – Lety nad hnojem

Po dlouhá léta se u Gustava konal tak zvaný Sraz světoběžníků. Byl to vždycky víkend kolem 18. listopadu a kdo tam přijel, ihned propadl neopakovatelné atmosféře, která zde panovala. Lidé polehávali na postelích, na zemi, promítaly se diáky, kecalo se a dělaly se blbosti, jedna za druhou. Na kulatých kamnech jsme vařili bublajdu, což byl vyčištěný denaturák s nějakou přísadou, například s marmeládou. Gustav ukazoval svůj špičák, který jsem mu kdysi vytrhl kombinačkami a který byl součástí jeho tradiční prohlídky Hnojového domu. Chodili jsme také do lesa podívat se na viklan, a zpátky musel každý donést nějaké klacky, kterými Gustav topil. Láďa Bartoš vždycky promítal film, který s Jirkou Halešem natočili jako studenti, když si koupili svoji první kameru. Film se jmenoval „Skoky smrti Josefa Čápa“ a byl poměrně jednoduchý. Na hraně té šíleně strmé stráně nad Podbabou se rozběhl jakýsi člověk v teplákách, odrazil se a letěl dolů. Po dopadu zůstal vždy chvíli ležet, jen příšerně sténal, a když se, celý potlučený zberchal, ukázalo

se, že je navíc tělesně postižený. Měl něco s rukou nebo s nohou, už si nepamatuji.

Jednou kdosi řekl, že se jdeme podívat na živé koně, asi dva kilometry od Hnojového domu. Šli jsme všichni, na vzduch, probrat se. Když jsme tam došli, nalezli jsme hromadu krásného koňského hnoje a vedle ležící fošnu, po které zemědělec kobylence vyvážel. Hned jsem navrhl, abychom si zalétali nad hnojem a jako bývalý sokol jsem šel příkladem. Fošnu jsme nasměrovali na vrchol hromady, já se rozběhl a tak zvanou letkou jsem letěl a letěl, až jsem se pažemi zabrzdil na mohutných ramenech Jirky Hágera, který dával záchranu. Skákali další, myslím, že i Radka si skočila, někdo na ramena, většinou však jen na hromadu měkkého hnoje, neboť nechodili do Sokola. Byl tam i Wolfik Wenzel a měl u sebe kameru, takže tu pakárnu začal filmovat. Byli jsme v plném létání, když v tom přijíždí Gustav na svém kole s tabulkou „Posilový stroj“. Na sobě měl černý pogumovaný kabát a na hlavě starou železnou helmu z wehrmachtu. Když viděl, jak si létáme, na nic nečekal a rozjel se, co měl sílu po fošně, načež se zřítil do hromady hnoje i s bicyklem a zůstal tam zcela vyčerpán ležet. V hromadě byly zapíchnuty dvoje vidle a s Frantou Slámou jsme hned Gustava zaházeli hnojem, jako že si sami pohřbíváme svého druha, letce nad hnojem. Všichni se smáli a bylo veselo, ale tím to ještě neskončilo. Když přišel zpolitizovaný proces s Gustavem, fízlové začali pátrat po filmu, v soudních spisech označeném jako „film propagující fašismus.“ Pátrali dlouho a usilovně, ale film nedostali. Po mnoha letech ho Wolfik sestříhal, ozvučil a dokonce mu udělal i barevný foršpan. Celý film, dlouhý asi pět minut, končí provoláním „Hnůj jsi a v hnůj se obrátíš. Hnoji zdar!“. Jako vzácnou relikvii ho mám do dneška doma, vzpomínku našeho přátelství, i jako připomínku politického absurdistánu, ve kterém jsme tehdy všichni museli žít. Díky lidem, jako byl Gustav, byl náš život v těch dobách snesitelnější.

Připravil

mhra

Hnojový dům

Boje o zítř

Zdeněk Barborka (1938–1994) byl básník a prozaik, autor experimentálních textů, operní libretista, učitel hudby a hudební redaktor. Vystudoval Státní konzervatoř v Praze (obor hra na lidové nástroje). Po studiích vyučoval na Lidové škole umění v Plzni, v letech 1962–1970 působil v hudební redakci plzeňského studia

Zdeněk Barborka

Odjezd z Plzně mezi 15 a 16 hod automobilem s nějakým známým; příjezd do Teplic kolem 18 hod.

Malý a trochu těsný byt v ulici U nemocnice. Mám tam lístek od Dr. Hlaváčka, že ho mohu navštívit tento pátek odpoledne. Tedy zítra. S Dr. Hlaváčkem jsem si vyměnil několik dopisů. Pociťuji k němu jakousi vděčnost. Ujal se Burdovy literární (?) pozůstalosti, poskytl mi z ní báseň Tonda a Thanatos (která bezprostředně způsobila mou roztržku s Jindřichem Procházkou) a zítra mne nechá všechno, co po Burdovi zůstalo,

Československého rozhlasu (nejprve jako externí, od roku 1967 jako interní redaktor). Z rozhlasu byl propuštěn na počátku normalizace. V Plzni nemohl najít žádné zaměstnání, a proto odešel do Bohušovic nad Ohří v severních Čechách, kde působil až do své smrti jako učitel hudby na místní Lidové škole umění. Výborem Štamgastovo zešílení připomíná tohoto pozoruhodného autora nakladatelství Nava ve spolupráci se Střediskem západočeských spisovatelů.

Štamgastovo zešílení

prohlédnout. Osobně Dr. Hlaváčka neznám a jsem na něj zvědavý.

Večer u kulatého stolu. Věra, její rodiče a já. Pijeme. Věra víno, ne málo. Přede mnou se hromadí prázdné láhve od 12°. Otec také víno a také ne málo. Neměl by, je nemocen, ischemická choroba srdce; v létě ho to položilo na horách. Matka nepije vůbec, necítí se dobře, zdá se, že hlavně psychicky: je jaksi mrzutá a nervózní. Ale řekl bych, že právě z toho důvodu otec pije hodně.

Mluvíme. Semeleme všechno, monotématické rozhovory už několik set let neexistují. Matka se chvílemi rozveselí. Otec je veselý pořád. Někdy se však maska protrhne a pod ní jakési prázdno a jakési zoufalství. Jsou to jen kratičké okamžiky, ale je to zřetelné. Na otce i matku padá co chvíli tesknota a omrzelost, již nemohou skrýt. Mění se? Stárnou? Mění se ve staré lidi?

V oněch okamžicích skleslosti padnou narážky, prozrazující suicidální myšlenky.

Je mnoho věcí, které těžce nesou.

Připomínám si Ionesca, Židle.

Věra pozoruje rodiče se smutkem a zděšením. Znám to, stejně pozoruji já svou matku. Ta je o pár let starší, trvá to u ní již delší dobu. Omrzelost, vrtochy... Prohodíme o tom s Věrou několik slov, než jdeme spát. Uléháme a je nám neveselo.

Ale co! Také my stárneme. Kategorie času je nám čím dál zřejmější. A mnoho mrtvých kolem nás. Jen za poslední tři roky:

Tomalík, Honys, Burda.

Burda...

Teplice–Louny. Odjezd 12.30, příjezd 13.40.

Autobus jede pomalu hustou mlhou. Šedivý, špinavý, páchnoucí kraj. Zchátralé vesnice. V jízdním řádu jsem nenašel žádný spoj zpět. Průvodčí také nic neví. Nějaká paní mi radí: Autobus z Loun v 17.20 směr Litvínov, přestoupit v Bílině na autobus 18.15. Děkuji.

Očekával jsem, že autobus bude plný, ale mýlil jsem se. Sedím pohodlně a dívám se ven. Mlha, šeď, dým, špína a zchátralost, ale

nijak to nepůsobí na mou náladu. Naopak, vyhovuje to. Vytáhnu z kapsy knížku. (Kierkegaard: Současnost, edice Váhy, Mladá fronta, Praha 1969.) Čtu:

Dnes ani sebevrah se nerozhodne pro svůj skutek ze zoufalství, ale rozvažuje o něm tak dlouho a tak rozumně, že se až rozumností dusí, takže by se konec konců dalo pochybovat, je-li skutečně možno nazvat jej sebevrahem, když přece o život ho připravilo právě uvažování. Vždyť nespáchal sebevraždu s rozvahou, ale rozvahou.

Právě teď a právě na to musím narazit. Sebevrah Burda. Kierkegaard Burdu nemohl znát. Já jsem ho mohl znát, ale neznal jsem ho. Stýkal jsem se s ním, ale neznal jsem ho. Ale jedno vím: Jeho zoufalství jsem znal. Jeho rozvažování také. Byla to úplně jiná reflexe, než jakou míní Kierke. Jeho bezprostřední činy, výkřiky, vzpoury! Jeho gesta pokory! Kdyby zůstal naživu, ještě by možná seděl v kriminále. Osm měsíců podle § 198.

Slyšel jsem komentáře příslušníků světa reflexe: „Udělal blbost…“ Ale já vím, že každý, kdo nesedí v kriminále, kdo nespáchal sebevraždu, kdo nezešílel, kdo se neodřekl světa, kdo se nepostavil světu co nejrozhodněji na odpor, je lump, lotr, darebák, všivák, srab, sráč, idiot, hovado, hajzl a svině, včetně mne, Zdeňka Barborky, básníka.

Doba velkých a dobrých skutků pominula, náš věk patří anticipacím. Nikomu nestačí dělat něco určitého, kdekdo si chce dát lichotit od reflexe představou, že přinejmenším musí odkrýt nový světadíl. Náš věk patří anticipaci, dokonce i uznání se sklízí předem.

Nikoli, v tomto ohledu nemáme s naším věkem skoro nic společného. Nikdo z nás. Nevím, jestli děláme velké a dobré skutky, ale jistě děláme něco velmi určitého. A nikdo z nás nesklízí žádné uznání, tím méně předem. A i kdybychom sklidili každý přece aspoň něco, Burda nic. Nepočítáme-li: Osm měsíců podle § 198 za jakýsi minihappening, mnoho lidí a mnoho květin na pohřbu, vzpomínkový večer v Umělecké Besedě a vzpomínkový večer ve Viole. A ještě ono: „Udělal blbost.“ A řeči v hospodách. To je, pokud vím, všechno uznání. Ale žádné předem.

V autobusu skoro všichni cestující vezou květiny a hřbitovní věnce. Dušičky. Teprve teď si uvědomuji, že od Burdovy smrti uplynul shodou okolností právě rok. (Shoda okolností bývá často poetická. Mnoho lidí se skrze takové shody okolností stalo básníky a brzy nato zblblo.) Listuji knížce.

Je to jen změť a vřava, z nichž nic nevzejde. Nikdo pro sebe nic nemá a ani společně jim nic nepatří: jsou z toho nevrlí a svárliví. Nezaznívají už ani veselé písně hodokvasů, které sdružují přátele; ani rebelské dithyramby, které shlukují masy; není slyšet ani velebné rytmy náboženského nadšení, které pod božským dohledem na odiv nebeským šikům řadí zástupy nekonečného pokolení. Nic takového, jen klevety a co je o kom známo nového a co se ve městě proslýchá, a pomyslná závažnost a apatická zášť a náhražka za to i ono. – – –

Na Burdově pohřbu bylo několik set lidí. Měl tolik přátel! Kolik z nich o něm vědělo víc než já, tj. o maličko víc než nic?

Autobus vyjel z mlhy. Jiný ráz krajiny. Čistěji. Oblé sopečné kopce, zalesněné i holé. Usínající krajina, podzimní slunce, holé chmelnice. Lyrická melancholie. (Nezapomínejme na etymologii: Melancholie, neznamená to v podstatě žlučovitost? Černá žlučovitost?)

Jedinci se nehrouží odvráceni od ostatních do niternosti, ani svorně upnuti k nějaké ideji ze sebe nevystupují, ale každý se obrací proti každému v zatěžující a těžkomyslné dotěrné nivelizující vzájemnosti. Průchody idejí jsou uzavřeny, jednotlivci stojí v cestě sami sobě i jeden druhému, odpor reflexe sobecké i vzájemné je jako past – a všichni v ní vězí…

Všichni v ní vězíme.

Takový houf přátel a v rozhodné chvíli nikdo po ruce.

Namísto radosti se rozhostila jakási naříkavá nevole, namísto starostlivosti jakási vzpurná zavilá houževnatost, namísto nadšení tlachavá rozšafnost zkušenosti.

(„Říkal jsem mu tolikrát…“ „Všechno si zavinil sám…“ „Nedal si říct…“ „Jednu hloupost za druhou…“ „Z průseru do průseru…“ „A všechno vlastní vinou…“ „Byla to blbost, co udělal…“ „ Blbost a nezodpovědnost…“)

Vjíždíme do města.

Gotické věže.

Vystupovat!

Kresba Josef Jícha

Boje Liszt a Wagner...

zítř v Piešťanech

2.
To nenapsal Šalda, ale Peroutka.

3.
Aha.

Boje o zítřek

Michal Šanda: Údolí

Díky bezbřehé svobodomyslnosti zdejšího hostinského, kterou by nezasvěcení mohli považovat za lhostejnost a bordelářství, si hosté přizpůsobili hospodu k obrazu svému a zaplnili ji bizarní směsicí nejroztodivnějších předmětů od aristonu po

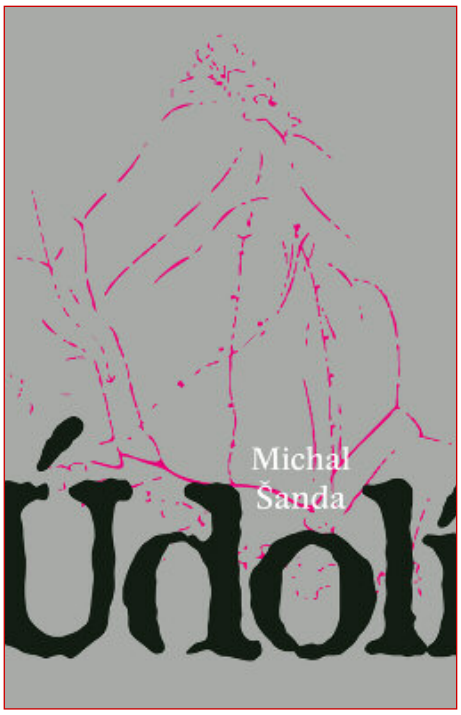

Ondřej chtěl udělat kamarádům radost, protože ale věčně věků neměl kredit, musel nejdřív přesvědčit Renču, aby zavolala Brutusovi, onehdy se totiž zmiňoval, že má televizi v každé místnosti. Brutus vyndal u televize v kuchyni baterky z ovladače, a když manželce nešla zapnout, nabídl se, že ji odveze do servisu a přivezl ji do hospody, aby se mohli koukat na Euro.

A takhle to dopadlo:

„Vypni to!“ rozčílil se Sochař.

„Já si taky chci v klidu pokecat a ne vejrat na bednu,“ přidal se k Sochařovi Dalajlama. „Televize je mor, kterej hospodu spolehlivě zničí. Kolik znáte dneska hospod, kde nemaj televizi nebo tam z repráků nehraje nějaká přiblblá muzika? U Hrocha, dobře. Ale třeba Na Korábě to televizí úplně zazdili. Ať už jsme si to ochotný přiznat, nebo ne, televize je magnet na oči. Podívá se na ni každej, a je šumák, co v ní zrovna jede, jestli fotbal nebo reklama. Vypnout zvuk nepomůže, to je naopak už úplnej funus. Dvacet chlapů sedí v hrobovým tichu a přes ksichty jim probleskuje mihotavý záření obrazovky.“

„Kazimíre, podívej se, v kolik jede poslední autobus,“ řekl Brutus. Zvedl se od stolu, šel k televizi a vytrhl kabel ze zásuvky. Při tom zavrávoral a šlápl Hromovi na packu.

Hrom zaštěkal.

„Kuš, nebo tě svlíknu ze županu!“

Jaromír měl svůj samsung neustále na dosah, jako mívali pistolníci kolty.

„Ve 23:40.“

„Nevěřili byste, kolik lidí se chce zbavit psa. Pořád je někde nějakej inzerát. Byl jsem na poště zaplatit inkaso a u přepážky vidím nalepenej papírek: Daruju do dobrých rukou křížence retrívra a erdelteriéra. Nechal jsem inkaso inkasem a jedu tam. Ženská mi dala ještě i košík s vodítkem a pytel granulí. To je jasný, že jsem si ty krámy musel vzít, přece jí nepovím pravdu, že její vořech už žádný granule nebude potřebovat.“

„Neříkej mi, že – “, zhrozila se Erika. „To bys neudělal.“

„To mu jako usekneš hlavu?“ zajímal se Sochař.

„Nejdřív ho musíš pěkně pohladit.“

vycpaného kosa. Postupem času se ze štamgastů stali přátelé, ovšem žádná idyla netrvá věčně. Do údolí nevybíravým způsobem vtrhne majitel cirkusu a začne skupovat pozemky. Důvod jeho počínání je pro všechny záhadou, protože v tomhle zapomenutém koutu na okraji města není kromě jeskyně, kam o víkendech směřují rodiny výletníků, nic pozoruhodného. Hostinský už toho za pípou zažil tolik, že ho výhrůžky nemohou rozházet. Odmítne hospodu prodat a příběh se začne zamotávat. Kniha právě vychází v nakladatelství dybbuk.

„Ty ho před tím hladíš?“

„Je to lidský.“

„Ne!“ zakníkala Erika a zacpala si dlaněmi uši. „Já to nechci slyšet!“

„Podrbu ho pod bradou, zrovna tenhle samým blahem jenom vrněl. Taky se mi ale jeden šmejd vysmeknul a zasral mi komplet celou koupelnu. Normálně to nestříká, podříznu ho kudlou a krev teče pěkně dolů po náprsence. Čokl už ví, že to má spočtený, takže se ani nebrání.“

„Co na to Gabriela, že žereš psy?“

„Neblázni, ta se to nesmí domáknout!“

„Když už jsi nakousnul tohle téma, pronajal jsem si pole v Dřísech, že budu pěstovat česnek. V hospodě na návsi měli tradici, že každou první sobotu v měsíci pekli jezevce, jak tomu říkali,“ přidal se Michal. „Sjížděli se tam chlapi z daleka, taková věc se rozkřikne. Výpravčí z Čelákovic si dal po obědě pár panáků a usnul. Nějakou ludru napadlo, že ho naložíme na traktor a odvezeme na nudistickou pláž.“

„Dřísy?“ řekl Brutus, ale nic mu nenaskočilo.

„U Kostelce nad Labem.“

„Bingo!“

„Jak jedeš zadem na Brandejs.“

„Někdy dones česnek, ten čínskej z krámu stojí za pendrek.“

„Prosím tebe, s česnekem to dopadlo tak, že z něj nebyl ani stroužek. Než jsem ho stačil sklidit, někdo úplně natvrdo zacouval do pole s dodávkou a do mrtě ho vybral. Jakmile tam nebydlíš, nemáš šanci to uhlídat.“

Ondřejovi neuniklo nic ze žádného z hovorů, které se v hospodě vedly. Přestože byl vzadu v kuchyni a hltavě se cpal vlašským salátem, slyšel každé slovo. „A co teda s tou nudapláží?“

„Nebožáka výpravčího jsme svlíknuli donaha a šli si dát pivo ke stánku. Když nás přestalo bavit slopat kelímkáče, zase jsme ho oblíknuli a odvezli nazpátek do Dříš. Příští sobotu přišel a už ve dveřích volal: ‚Do smrti nechci z čokla ani sousto! Já po něm zrudnul, kůži jsem měl v jednom ohni.‘ “

„Tuhle historku jsem někde slyšel,“ poznamenal Jaromír.

„Je to možný,“ připustil Michal.

„Ale ne od tebe.“

„Po hospodách koluje spousta historek. Bratranec se mi zapřísahal, že se to stalo u něj na chalupě, má ji zařízenou jako že po staru. Svítí petrolejkama, vodu nosí od pumpy ve džberech a na záchod se chodí na latrínu. U latríny stál jeho novopečenej tchán a šoufkem lovil zuby. Na svatební hostině se přežral, chytil ho žlučník, a jak zvracel, tak mu vypadnuly. Opucoval je od hoven a vyvařil v hrnci. Dal si je do pusy a zase je vyzvrátil.“

„Tak už ho vezou, tou starou cestou, kudy se vracíval s poblitou vestou!“ zahalekal Brutus a objal Eriku kolem ramen. „Vy jste s Daliborem pořád ještě v líbánkách – polib mi, vyliž mi?“

„Spíš mi pověz, jak bylo na dovče?“ řekla Erika. „Jsi opálenej, úplnej Řek Zorba.“

Brutus si přitáhl za obojek Hroma a vzal jeho hlavu do dlaní.

„Moc na něj nešahej,“ houknul od pípy Ondřej, „tomu se ze županu ještě nechce.“

Boje o zítřek

Ondřej Böhm: Údolí

Díky bezbřehé svobodomyslnosti zdejšího hostinského, kterou by nezasvěcení mohli považovat za lhostejnost a bordelářství, si hosté přizpůsobili hospodu k obrazu svému a zaplnili ji bizarní směsicí nejroztodivnějších předmětů od aristonu po

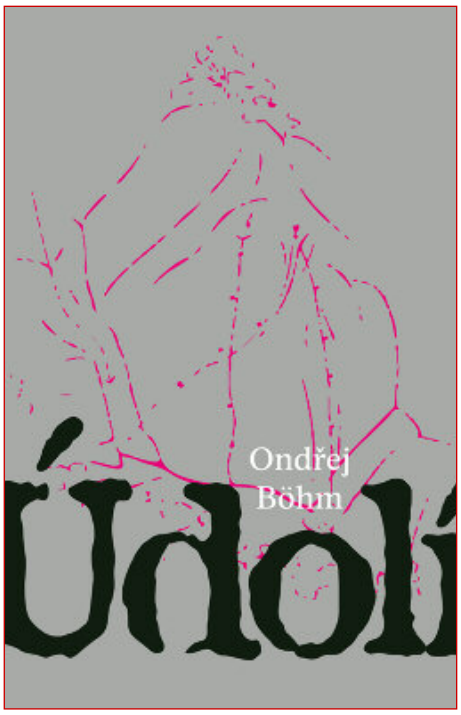

Ondřej chtěl udělat kamarádům radost, protože ale věčně věků neměl kredit, musel nejdřív přesvědčit Renču, aby zavolala Brutusovi, onehdy se totiž zmiňoval, že má televizi v každé místnosti. Brutus vyndal u televize v kuchyni baterky z ovladače, a když manželce nešla zapnout, nabídl se, že ji odveze do servisu a přivezl ji do hospody, aby se mohli koukat na Euro.

A takhle to dopadlo:

„Vypni to!“ rozčílil se Sochař.

„Já si taky chci v klidu pokecat a ne vejrat na bednu,“ přidal se k Sochařovi Dalajlama. „Televize je mor, kterej hospodu spolehlivě zničí. Kolik znáte dneska hospod, kde nemaj televizi nebo tam z repráků nehraje nějaká přiblblá muzika? U Hrocha, dobře. Ale třeba Na Korábě to televizí úplně zazdili. Ať už jsme si to ochotný přiznat, nebo ne, televize je magnet na oči. Podívá se na ni každej, a je šumák, co v ní zrovna jede, jestli fotbal nebo reklama. Vypnout zvuk nepomůže, to je naopak už úplnej funus. Dvacet chlapů sedí v hrobovým tichu a přes ksichty jim probleskuje mihotavý záření obrazovky.“

„Kazimíre, podívej se, v kolik jede poslední autobus,“ řekl Brutus. Zvedl se od stolu, šel k televizi a vytrhl kabel ze zásuvky. Při tom zavrávoral a šlápl Hromovi na packu.

Hrom zaštěkal.

„Kuš, nebo tě svlíknu ze županu!“

Jaromír měl svůj samsung neustále na dosah, jako mívali pistolníci kolty.

„Ve 23:40.“

„Nevěřili byste, kolik lidí se chce zbavit psa. Pořád je někde nějakej inzerát. Byl jsem na poště zaplatit inkaso a u přepážky vidím nalepenej papírek: Daruju do dobrých rukou křížence retrívra a erdelteriéra. Nechal jsem inkaso inkasem a jedu tam. Ženská mi dala ještě i košík s vodítkem a pytel granulí. To je jasný, že jsem si ty krámy musel vzít, přece jí nepovím pravdu, že její vořech už žádný granule nebude potřebovat.“

„Neříkej mi, že – “, zhrozila se Erika. „To bys neudělal.“

„To mu jako usekneš hlavu?“ zajímal se Sochař.

„Nejdřív ho musíš pěkně pohladit.“

vycpaného kosa. Postupem času se ze štamgastů stali přátelé, ovšem žádná idyla netrvá věčně. Do údolí nevybíravým způsobem vtrhne majitel cirkusu a začne skupovat pozemky. Důvod jeho počínání je pro všechny záhadou, protože v tomhle zapomenutém koutu na okraji města není kromě jeskyně, kam o víkendech směřují rodiny výletníků, nic pozoruhodného. Hostinský už toho za pípou zažil tolik, že ho výhrůžky nemohou rozházet. Odmítne hospodu prodat a příběh se začne zamotávat. Kniha právě vychází v nakladatelství dybbuk.

„Ty ho před tím hladíš?“

„Je to lidský.“

„Ne!“ zakníkala Erika a zacpala si dlaněmi uši. „Já to nechci slyšet!“

„Podrbu ho pod bradou, zrovna tenhle samým blahem jenom vrněl. Taky se mi ale jeden šmejd vysmeknul a zasral mi komplet celou koupelnu. Normálně to nestříká, podříznu ho kudlou a krev teče pěkně dolů po náprsence. Čokl už ví, že to má spočtený, takže se ani nebrání.“

„Co na to Gabriela, že žereš psy?“

„Neblázni, ta se to nesmí domáknout!“

„Když už jsi nakousnul tohle téma, pronajal jsem si pole v Dřísech, že budu pěstovat česnek. V hospodě na návsi měli tradici, že každou první sobotu v měsíci pekli jezevce, jak tomu říkali,“ přidal se Michal. „Sjížděli se tam chlapi z daleka, taková věc se rozkřikne. Výpravčí z Čelákovic si dal po obědě pár panáků a usnul. Nějakou ludru napadlo, že ho naložíme na traktor a odvezeme na nudistickou pláž.“

„Dřísy?“ řekl Brutus, ale nic mu nenaskočilo.

„U Kostelce nad Labem.“

„Bingo!“

„Jak jedeš zadem na Brandejs.“

„Někdy dones česnek, ten čínskej z krámu stojí za pendrek.“

„Prosím tebe, s česnekem to dopadlo tak, že z něj nebyl ani stroužek. Než jsem ho stačil sklidit, někdo úplně natvrdo zacouval do pole s dodávkou a do mrtě ho vybral. Jakmile tam nebydlíš, nemáš šanci to uhlídat.“

Ondřejovi neuniklo nic ze žádného z hovorů, které se v hospodě vedly. Přestože byl vzadu v kuchyni a hltavě se cpal vlašským salátem, slyšel každé slovo. „A co teda s tou nudapláží?“

„Nebožáka výpravčího jsme svlíknuli donaha a šli si dát pivo ke stánku. Když nás přestalo bavit slopat kelímkáče, zase jsme ho oblíknuli a odvezli nazpátek do Dříš. Příští sobotu přišel a už ve dveřích volal: ‚Do smrti nechci z čokla ani sousto! Já po něm zrudnul, kůži jsem měl v jednom ohni.‘ “

„Tuhle historku jsem někde slyšel,“ poznamenal Jaromír.

„Je to možný,“ připustil Michal.

„Ale ne od tebe.“

„Po hospodách koluje spousta historek. Bratranec se mi zapřísahal, že se to stalo u něj na chalupě, má ji zařízenou jako že po staru. Svítí petrolejkama, vodu nosí od pumpy ve džberech a na záchod se chodí na latrínu. U latríny stál jeho novopečenej tchán a šoufkem lovil zuby. Na svatební hostině se přežral, chytil ho žlučník, a jak zvracel, tak mu vypadnuly. Opucoval je od hoven a vyvařil v hrnci. Dal si je do pusy a zase je vyzvrátil.“

„Tak už ho vezou, tou starou cestou, kudy se vracíval s poblitou vestou!“ zahalekal Brutus a objal Eriku kolem ramen. „Vy jste s Daliborem pořád ještě v líbánkách – polib mi, vyliž mi?“

„Spíš mi pověz, jak bylo na dovče?“ řekla Erika. „Jsi opálenej, úplnej Řek Zorba.“

Brutus si přitáhl za obojek Hroma a vzal jeho hlavu do dlaní.

„Moc na něj nešahej,“ houknul od pípy Ondřej, „tomu se ze županu ještě nechce.“

Duše a dílo

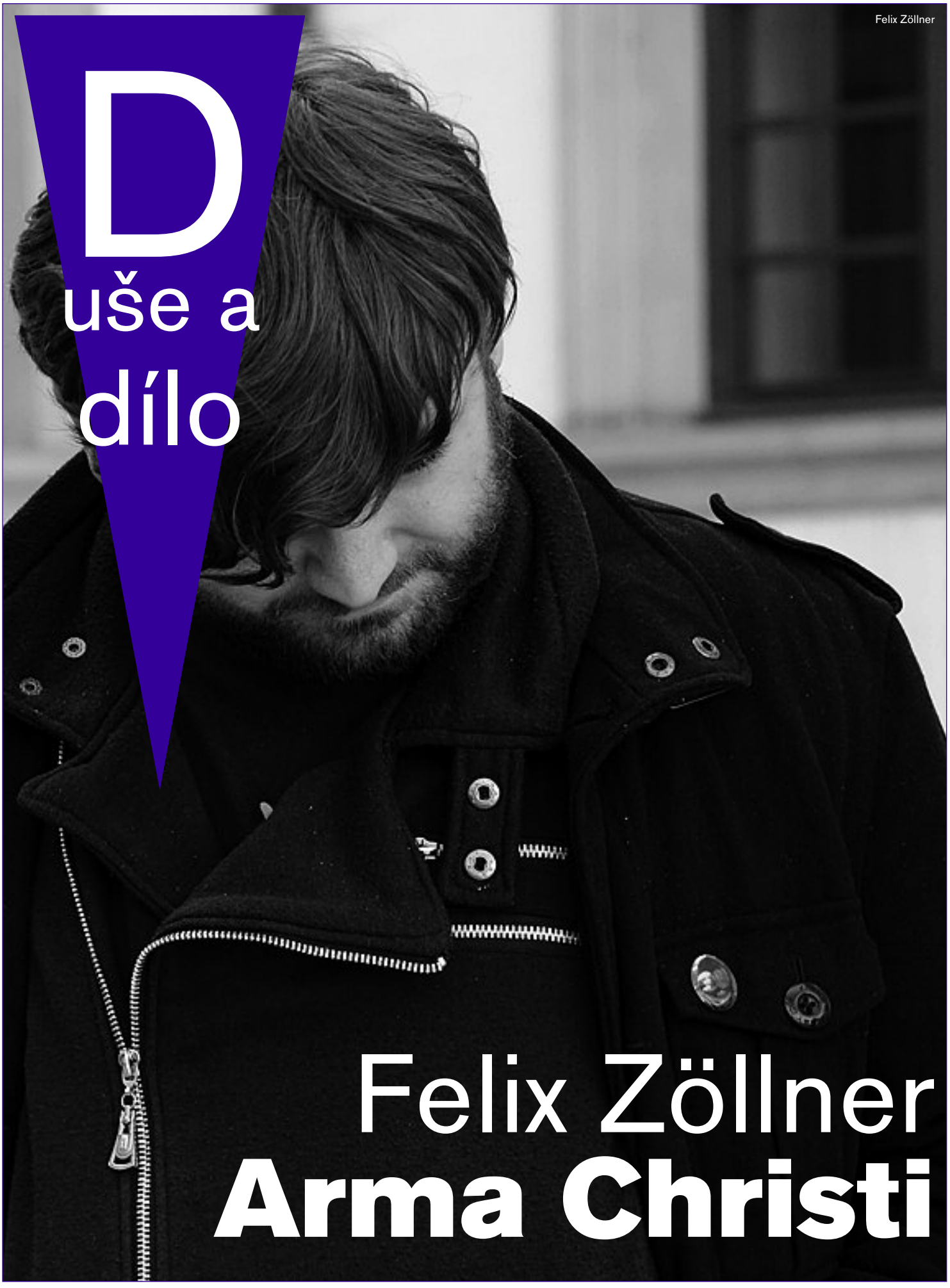

Felix Zöllner

Felix Zöllner
Arma Christi

Felic Zöllner se narodil 7. 10. 1989 v Jaroměři. V Brně vystudoval střední školu knihovnických a informačních služeb. Po maturitě zkoušel ledacos, včetně vysoké školy, nakonec se našel jako průvodce historickým objektem. Žije v malé sudetské vesnici na východě Čech. Vydal drobnou bibliofilii Pomezí. Ve chvílích volna hudební žurnalista a profesionální vagabund.

Setkání

Podívej se kamsi do stráně…

Slyšíš ten bzukot, ty jemné housličky probuzeného jara, teď, v říjnu? Podívej se alespoň v mátohách tam, kde znáš těch pár úlů na kopci s jejich opojnou operetou, na kterou nemusíš ve společenském obleku, jen tak po tulácku… Včelky se svou pokornou krásou - jak mnohý mystik psával - vylétávají a znovu dosedají na česno, tak jak jim jejich přirozená partitura velí, jsou ladné a trochu komické ve svém počínání, jak dětské baletky cepované u prosklených stěn přikleté k madlům. Ale včelky moc dobře vědí, že musí. V tom je ten jejich příběh tak prostý. Tráví svůj pozemský kmit touto drobnou službou, během níž se stromy skloní a naslouchají. Jak krásně koncertují lipám; a jak jen ty košaté hlavy jejich hru kvitují a než celý ansámbl uklidí své nástroje, je skoro večer a Ty bys měl jít kamsi domů, kamsi k bramborám ve slupce a hrnku mléka, protože otáčíš stránku a doma je zas podzim. Podívej, jak slupka jde zvolna dolů, aby se odhalil zlatavý valoun hlízy - jak se krabatí a odkrývá stařeckou tvář. Tvář jednoho vyřezaného úlu, co jsem kdysi viděl a už tenkrát mi připomínal sebe sama; ty podivně temné, tesknězlé oči plné dýmu podzimních ohníčků mi podsouvaly něco ze mne a snad i něco z budoucnosti, kterou dnes nazýváme současnost. Ten ošklivý výraz mi probodl mé dětské líčko a dodnes, když pozoruji včelí úly a naslouchám jejich komorní vrtochy v korunách blízkých stromů, mé oči se ukrývají za sukni řas. Tak jako děti dělávají, když vidí cizince. Cizince, jehož sem tam postřehnu v čisté vodní hladině. Hned se však odlepí z mého ramene a já vidím jen jasnou oblohu, když se otočím.

Nepamatuji se, kdy jsem se s tím sveřepým strážcem včelstva setkal, možná mi byly čtyři roky a možná víc - a snad byl jen fantazií v mé naivní hlavě, co mi ráda nalhávala etudy z mého života; a co když ne, třeba skutečně kdesi za mostkem mých dětských toulek trčí dodnes ze země ten zlobný dědek s výrazem pohanských model z časů pradávných bájí, figurka, jenž mne děsí. Že bych jej tenkrát vyrušil? To je možné, proto se tak zamračil. Nebo vlastně ne, to nebyl mrak v jeho tváři, to byla hotová bouře! A určitě i nápěv včel měl jak smutečný píseň k žertvě, kterou jsem svou dětskou hrou narušil.

Slunce za odpadkovým košem

Ve své tichosti se podobá něčemu, s čím jsem se nesetkal. Možná lžu, neboť vzpomínky na domov jsem se vždy naučil mlčky vytěsňovat a nahrazovat je něčím jiným, co leží na cestě a nejsou to jen střepy sklenic po rozbitých snech. Je to jejich obsah, právě ona iluze, onen sen, vzpomínka schoulená v malém přímotopu, který hučel v koupelně na staré žďímačce – něco, co nelze vymazat. A Ty to víš, říkám si neustále, Ty to víš a nic s tím neuděláš, i když nohou neustále rozhrnuješ to sklo kolem sebe, po asfaltce rozbité neznámým výtržníkem, jak kdyby skutečně někdo zahodil láhev od chlastu či tak.

Ve své tichosti se podobá něčemu, s čím jsem se tedy možná setkal. Ale nevykreslil bych ji jako spotřebič, jako nesmysl na gumovokovovém špagátu, který nám vesele, trochu bublavě bzučí v tmavé koupelně mého dětství. Ne, to nejsou dost hřejivá slova – na přímotop – i když poetiku pohraničí a všudypřítomného zmaru dozajista mají. Vlastně…, počkejte, dodnes rád usínám ve starých místnostech, když je venku podzim či zima, mrazíky a první sníh. Pod dekou, za zlomeného světla, ulomené snad z komety, co vítala Spasitele, miluju to hučení. Hučení drobných, elektrických kamínek, halasně pokorné; chvíle mlčení, které není trapné či cizí.

Právě ty chvíle mlčení s ní nejsou cizí. Alespoň pro mne. Vždy se mi vybaví před očima drobná, malá kamínka, voňavý ruč-

Dušeé dílo

ník v koupelně, do kterého jsem jako dítě ukrýval svou tvář, své řasy, ve kterých se třpytila nejenom voda, ale i kousky chlapeckých tajemství. Ona to nemůže pochopit, nejde jí to a zřejmě nikdy nepůjde, neb jsem jenom umělecký podivín a tulák v jejích očích, ale i proto tolik miluji její vlasy, když je češu; jakmile jimi projíždí můj hřeben, odhalí spoustu roztomilých nedokonalostí, jako když smrtelník neobratně zakopne o opuštěné hnízdo na zemi..., ale tak to je s každou dívkou, kterou češe chlapec-perfekcionista a pak – já jsem si její nedokonalost zamiloval a to včetně jejího věčného žehrání na svůj odstín. Ale kouzlo samotného hřebenu, jež vrčí jemnou pěšinou od středu ke skráním spočívá v podobnosti s domáckým šuměním kdesi o svátcích kdesi mimo Sudety, kdesi nedaleko nich... tam, kde jsem se narodil. Ve své tichosti se podobá slunci za odpadkovým košem. Nezáří přímo, aby taky zářila, to přes můj obzor z pomyjí snad ani nejde; je spíše milým, živým snem. Když se do ní zasním a ruka s hřebenem mi mimoděk klesne, klesne i můj pohled na úhlednou pěšinku, jíž jsem strůjcem, a moje vlastní cesta se mimoděk zastaví; kdybyste pravoSLAVnou jenom znali... krásně, prostě a nenuceně voní. Je to jako vydat se v časném jaru kamsi do kopců, mezi vodopády květin, jež s prostou noblesou trhává. Vůně tolik spojená s kuchyňskou zástěrou rovnou z almary, na kterou se podepsal žár trouby a čerstvě upečená bublanina. Milé vanutí, lidské a plné šerosvitu, jako když černý pečicí plech zastíní a rozbije kužel nedělního slunce, co se vloudil okenní tabulkou. A na jejím skle poslední jarní mrazík vyrývá své „alou alou – alou alou – alou alou“, stejně jako můj hřeben bloudí po hlavě – svátečním stolu mého chodícího domova.

Arma Christi

Dnes už neutíkám před strašidelnými panáky..., doufám, mívám totiž jiné starosti. Třeba právě dnes dávám dohromady Krista. Spadl mi, asi jak mi známý přinesl knihy a položil je na stůl, tak se to nějak mohlo stát. Nebyl jsem doma. Rozbil se. Našel jsem ho v bědném stavu - břevno vypadlo docela, hřeby se zlámaly a cedulka ležela opodál. Při pohledu na něj mi to bylo nesmírně líto. Hrozivě dětsky líto, že je Kristus ubitý i ode mne. A teď jeho osvobozené tělo držím na rukou, je mi snad trochu i k smíchu, jak je nespoutaný a v hlavě mi zní Jeho „Pokoj Vám“, pokoj Vám drazí - tedy nám všem, co v životě mnohé posereme a pošpiníme, neboť jiná než sprostá slova pro to nemám. Je tak hezky objímající, dítě ve mne se k němu už už šmajchluje, ale teď už jsem břevno zapasoval zpátky. Budu jej muset zalepit. Všechny ty hřeby, nápis na cedulce, celou tu úžasnou řežbu je třeba dát zase dohromady. Momentálně je opřen na křesle mezi opěrkami a tváři se stejně smutně a pokorně jako jindy; jen mi z toho uvázly jeho oči v rameni, jak ulomený šíp v těle křižákově. Není mi to příjemné nechávat ho tam samotného, i když on je na to zvyklý. I já jsem zvyklý na to sedět někde v křesle jen tak, stranou od lidí a jejich sprostých a hloupých keců, zpravidla piju čaj, kouřím a toulám se v myšlenkách. Třeba v takových, jaké by to asi bylo, kdyby moje dětské tělíčko v těle mé maminky zemřelo a já, potraceňátko bych se stalo andělem. Sebralo bych pak z násady houbu a omočilo bych ji místo v octu do čaje s mlékem. Tady máš trošku čaje, Pane, to je jediné, co pro Tebe mohu udělat.

Nevím proč, ale moje zranitelná duše dítěte uvnitř zraněného člověka se těmto asociacím nebrání. Co teď? Akorát vzít houbičku na nádobí a ponořit ji do chladné tekutiny, co bývala černým čajem. Nic tak absurdního si snad nejde ani představit, dávat zničenému Kristu pít z hubky ze dřezu. Jak kdybych něco podobného někde viděl nebo slyšel... Život je nicméně plný nesmyslů a nic tak směšného jej nemůže překlenout – jen navýsost velkého a úžasného, co si nechceme pustit do hlavy a možná právě proto do srdce...

A tak opravuji Krista a vlastně zase ne, už ve skutečnosti píšu a jsem jakoby oněmělý tím, že sedí v malém křesle s ulomenou ceduličkou v klíně a je celý poničený, však nezlomený; jenom hřeby povolily a on tam posedává a visí zároveň. Patrně jsem v pokoji jen já sám a piju čaj a kouřím. Nikdo se nikdy nedozví, jak strašlivě osamělý musel být v mém nezabydleném bytě kdesi v hlubinách Sudet; úzko mi je z toho, že jsem mu způsobil takovou opuštěnost, jako tenkrát na Kalvárii.

Za okny je mlhavo a brzy k nám přijde Morana, královna odkudsi z Nechtěna a Vytracena. A její věno dopadne se sněhovou vlečkou i na nás. Poslouchej, těžko bys dnes mohl slyšet včely ve větvích, říjen nám končí, jestli sis nevšiml, a tak Ti nezbyde nic jiného, než vzpomenout si na to, jako tenkrát u křížku.

Duše a dílo

Foto Jan Mudra

Tereza Šimůnková
Krajina v Lilith

VÝDECH

1. Pravdivé deníky / Tělo na tělo

Přišla jsem domů po protančeném večeru.
Tančila jsem salsu.
V klubu bylo tělo na tělo.

Vešla jsem do předsíně, vyzula se z bot,
na místě se svlíkla z toho z čeho jde.
Jen sama v sobě sedla k tomu tady,
v sobě sama? Jo to kdyby... ale
na kdyby už je trochu pozdě.
Kéž by sis to byla
rozmyslela mnohem,
mnohem dřív.

Je mi pětatřicet. Když budu mít štěstí,
jsem tak někde v půlce. Když budu mít štěstí
a zvládnu dobrou smrt.
S čímž se ovšem nedá počítat tak na fest.
Kdybych měla zvládat jenom sama sebe, tak snad ještě....
ale nejsem tady sama.
Jsme tu tělo na tělo.

4. Neděle v supermarketu / Lilith

Je neděle. Správně. Protože dělat není co.
Budu tedy dělat nic. Prostor, prázdno,
vycpat si vrásky prasečím kolagenem.
Jdu nakoupit do supermarketu.

V Bille je plno, jako vždycky touhle dobou.
Před měsícem to tu přestavěli a lidi si ještě
nezvykli, kde sakra najdu máslo, kde je kefír,
vrážíme do sebe, Ema mele maso a máma se taky nedokáže rozhodnout,
Ema ji tahá za rukáv a chce pryč, ale pryč chceme všichni, holčičko.

Rozhodla jsem se dneškem postupovat rozvážně.
Dát se dohromady, nevlát všude kolem.
Naplňuju systematicky košík.

Zelenina, celozrnná rýže, bulgur a avokádo,
samé zdravé věci, dokud můj košíček nepřeteče,
přikládám celerovou bulvu,

co jsem se přestala nutkavě přejídat, po sobě
vyžaduju dostatečné zásoby, i když pak půlku ledničky
vyhodím do kontejneru.
I regály s vínem míjím bez povšimnutí,
vida, jaké dělám pokroky!
Kafe! Pro kafe ale zpátky,
na kafi jsem prostě závislá!
Ve frontě u kas přemýšlím nad genetikou.

Mí dva fungl noví bratři fetovali,
a ty to přestaň svádět na rodinu, je ti
pětatřicet a máš mít dávno vyřešeno, ty vždycky uvěříš,
že máš vyřešeno, a pak se někde urve další
šlahoun šlemu, co si o sobě vlastně vůbec myslíš,

podívej se na ostatní, a taky nějak žijou,
že se nestydíš.
Ve frontě přede mnou je paní v teplákové bundě,
chce platit jen pět rohlíků a už tu tvrdne deset minut,
dívám se a stydím.
Měli by ji pustit, tu paní.

Z fronty se vynoří střapatá hlava Emy,
jen ať paní počká, třeba bude ještě ráda,
že není na řadě tak rychle. Říká to tónem,
po kterém se nesmlouvá.
Vezmu ještě dva balíčky žvýkaček.
U pokladny se prokážu klubovou kartičkou.

Odpoledne se rozhodnu jít běhat.

Na Bílé Hoře zhruba všichni, co byli ráno v Bille.
Ale už jedli, a tak nutně v lepší náladě.
Jejich teple oblečení psi dovádějí na zabahněné trávě,
trávím o samotě tolik času, že jim závidím.
Co kdybych se svlíkla a dováděla s nima.
Ale to není v mezích možností.

Oběhnu své každodenní kolečko a obtočím ještě jednu smyčku
okolo letohrádku. Blíží se úplněk, na dokonale
dvojrozměrném nebi to tedy není vidět, dokonce
ani není vidět, že visí nad námi, to nebe, spíš jako
bychom jím byli přiklopeni, papír na hrnku čaje,
kvůli mravencům. Myslím na mravence a na Lilith,
která žere děti.

Běžet, běžet, běžet, občas někoho zabít, zvednout se, běžet dál.

6. Velikonoce / Den otevřených dveří

Od prázdnoty je fér, že se chová očekávatelně.
Aspoň někdo.
Celý den se těšila na čísi návštěvu, ale nepřišel, a já na oplátku nenapíšu
jeho jméno do jedniček a nul, z nichž není ani jedním.

Dnes Velikonoce. Nic nebarvila, ani nepletla, ani nikdo mě,
dnes se držela v bezpečné vzdálenosti od živých i mrtvých,
za živé dnes promlouvalo Radio Paradise odkudsi z jižních moří,
mohla bych si kstáru zařídit něco podobného.
Žít na ostrově, jíst kokosy. Mazat svoje zkrabatělé tělo kokosovým olejem.
Však počkat, počkat, však dnes je den, kdy duše

vystupují z těla, vyjíždějí po páteři z břicha a vrrrrrrnnnnn!!!!!!
prorazí temenem mezi rakety. Odpočnout si od nás
v kosmický děloze. Pobudou pár životů a pak se zase vrátí,
přepadnou k ránu bezbranného spáče. Kterýho,
těžko říct, soudě podle sebe nemyslím, že si vybíraj.

Měla bych to nějak chytře využít.
Myslím, ten den otevřených dveří.
Zkouším předělat pár básní, ale to je jak zkoušet předělat si život.
Napustím si vanu! V horký vodě se dá leccos přečkat.

Vana je horká moc, do kouřící vody plesk plesk kapky
krve z nosu.
Potopím hlavu na co nejdýl můžu.
Ale i tak slyším, jak vítězové zvoní
beng beng beng od svatý Markéty, že Bůh ani letos neumřel!
Chce se mi mlátit hlavou o futro a vřískat:

ALE V MÝ PODSTATĚ JE ZESTÁRNOUT! V MÝ PODSTATĚ JE ONEMOCNĚT!!
V MÝ PODSTATĚ JE UMŘÍT!!!

9. Kritik / Ženský problém

Byl jsem dobrej? ptá se po skončení rozhovoru významný kritik,
co padesát let oznamuje jiným: stojíte za hovno.
Ptá se mě, ale dívá se na svoji ženu.

Otcovská figura je prý analogií k Bohu,
a snažit se v životě něco dokázat
znamená snažit se dokázat něco tatínkovi.
Každé slovo v této větě lze podrobit přísné analýze,
otcovská, figura, snažit se, v životě, dokázat, Bůh,
s každým slovem v této větě lze nesouhlasit,
kromě toho Boha ovšem,
je to výjimečná věta,
doprovázím kritika a jeho překrásnou starou ženu Kampou
k Lennonově zdi, kde je vyfotím. Carola napsala strhující román z blízké budoucnosti,
všichni budem mrtví a zbytek přežívá v celkovém ochromení.
Jasně že jste byl dobrej. Říkám to kvůli ní.

U Vltavy loučíme. Ještě se rychle zeptám:
kde berete odvahu o někom prohlásit, že je dobrý, že je špatný,
Roberte, a dědek Robert se směje zkaženými zuby: CHA!, tak to je ženský problém!,
moje žena si taky myslí, že na jejích názorech nesejde,
a přitom kde bych bez ní byl, viď, Carolo.

Ale Carola ví moc dobře, jak na tom kdo je,
a bude,
a tak jen rozevře žluté oči do objektivu.

NÁDECH

Nová panna

Přestala jsem spát s muži.
Nespím už ani s jejich stíny.
Učím se říkat ano.
Učím se říkat ne.

Otevírám ústa,
zavírám tělo, zavírám oči, otevírám srdce,
vynalézám jména jako na začátku světa,
byla Eva panna? A kdo byl Adam, pes?
Vyplazuju jazyk, spouštím se do dřepu,
rodím se, ani nedýchám.

Jsou to tři roky. Od mého vznícení.
Když hoří Fénix, krajina ztichne.
Srůstání táhne cukavě.
Všechno je tu známé!
Všechno je tu nové.
Slepá, vidím, slepá.
Psí dech.
A zvědavost: jsem zase cítit ohněm, jdu k sobě po čuchu.
Jsou životy jak jednolitá čára a životy jak z féničího vejce.
Je dvanáct básní do tuctu a třináctou píšu pro Lilith.

12. Máslo / Možnost ukončit to tady

Možnost ukončit to tady je čím dál lákavější. Přemýšlím,
jak na to. Pak se, samozřejmě, včas zarazím. Ještě v tu chvíli, aby
to byl ještě koketní rozhovor mě a mě ve mně, volání
o pozornost, že by chvástání? Která o tom píše,
ta to neudělá, dušinka.

Dušinka přišla domů,
hodila nákup v papírové tašce na kuchyňskou linku. Možnost
ukončit též banality. Chtěla vařit,
kočka čapla máslo. Tak máslem by to nešlo,
moc měkké, málo pevné, nejde natáhnout ani nabrousit,
ani někam pověsit, co s ním, s takovým máslem. Člověk
by řekl, že takhle to nemůže jít dál. Jenomže právě může.
Ještě mám pořád čeho se chytit, no tak se držím,
linky, za břicho.

Když s Terezou dojím, dáme nažrat kočce. Nádobí a
ještě nalakovat nehty. Zatímco schnou, prakticky přemýšlím,
co všechno bych předtím ráda dokončila. Když první verš
je od Boha, kdo napíše ten poslední?

V krvi

Z masa a kostí? Žena je hlavně z krve.
No řekněte sami: každých 28 dní muset máchat kalhotky
ve studený vodě.
Stvořil-li Bůh zemi za šest plus jeden bonusový den,
musel mít aspoň dva dny z toho krámy. Přece nás stvořil
k obrazu svému.
Rudá,
nedolíhající špunt v umyvadle.

Pravidelné obcování s krví má na mě zajímavý efekt:
při věšení prádla lezu na parapet a volám: krvú, krvú,
jako holoubek.

Pak stojím u žehlicího prkna a myslím na Marii.
Jak jí asi bylo.
Když k ní přiletěl a celá zčervenala.
Vždyť mi je teprv dvanáct. Jak to mám zvládnout
přijmout. Ale musíme, každých 28 dní. Než přejdem,
někdy v padesáti pěti, tam, kde je už dokonáno.

Duše a dílo

Básník Kito Lorenc před svým domem v Horním Wujeżku, 2006, foto: Milan Hrabal

Kito Lorenc
Jiná řeč

Kito Lorenc (* 4. 3. 1938, Slepo † 24. 9. 2017, Budyšín) je největší lužickosrbský básník druhé poloviny 20. a počátku 21. století, nositel řady literárních cen (mj. Petrarkovy ceny z roku 2012, kterou byl oceněn i Jan Skácel). Uvažovalo se o něm i na Nobelovu cenu. Vydal řadu sbírek poezie, psal v hornolužické i dolnolužické srbštině a němčině. Poslední s názvem Zymny kut (Chladný kout) vyšla v roce 2016.

V dětství byl vychováván německy, maturitu však složil na Lužickosrbské vyšší škole v Chotěbuzi. Poté vystudoval slavistiku a pedagogiku na univerzitě v Lipsku. Po ukončení studia pracoval jedenáct let v Lužickosrbském národopisném ústavu, od roku 1972 byl dramaturgem v Lužickosrbském souboru písní a tanců, od roku 1979 byl spisovatelem na volné noze. V letech 1969–1976 vedl Kroužek mladých autorů, kde ovlivnil generaci nastupujících básníků (mj. Benedikta Dyrlicha a Rózu Domašcynu). Dlouhá léta žil v obci Wuježk v Horní Lužici. Jeho děd byl lužickosrbský literát Jakub Lorenc-Zaleški.

JAZYK, JÍMŽ ROZUMÍŠ

Telefonát

Neslyšíš mě? Vidím tě,
jak se skloněnou hlavou
držíš sluchátko,
zvědavě ho tiskneš k uchu
pod kadeřemi,
v oku smějící se zlaté třpytky –
ó ty mazaná liško,
nesvatá Marie Častochtivá,
vyslyš mě!

Rozchod

Tam kde se v zrcadle okna modrá svět
vidím tě odcházet.
A já musím ještě jít
dát dobrou noc všem koutům,
všem stěnám a stromům zakázat
mluvit o nás dvou.

Melodie

Tak ticho je, tak ticho je,
a mně se tolik zpívat chce.
A co já zpívám, slyšíš ty,
ačkoli nevím, kde a kdy.

Tak ticho je, tak ticho je,
a já v něm myslím na tebe,
ačkoli nevím, kdože jsi,
a kdo jsem já, víš jenom ty.

Tak ticho je, tak ticho je,
a všechno jednou odplyne.
A vše se znovu přihodí:
Ten tichý zpěv a Já a Ty.

Název první sbírky Kita Lorence Nowe časy – nowe kwasy (Nové časy – nové svatby, 1961, 1962) symbolizuje novou etapu lužickosrbské literatury – otevřenost vůči novým podnětům a estetickým názorům. Básnický cyklus *Struga* (1967), jakýsi básnický průvodce národními dějinami, napsal Lorenc v hornolužické srbštině a němčině a byl vydán zrcadlově, aby jej bez ohledu na jazykové znalosti rovnocenně mohli číst čtenáři v bilingvní Lužici. Následovaly mj. sbírky: *Kluče a puće* (Klíče a cesty, 1971), *Ty porno mi* (Ty naproti mně, 1988), *Suki v zakach* (Uzly v kapsách, 1998), *Podomk* (Domácí nářadí,2010). Věnoval se i tvorbě pro děti. V básních zejména z poslední doby dovádí jazyk až na hranici možností a dokazuje, že hornolužická srbština je rovnocenná tzv. „velkým“ jazykům. Psal také písňové texty, eseje, divadelní hry a filmové scénáře. Je překládán do francouzštiny, angličtiny a slovanských jazyků. České výbory z jeho díla vyšly v roce 1971 (Nový letopis, překlady Josefa Suchého a Josefa Vláška) a v roce 2007 (Jazyk, jímž uslyšíš vítr, in antologie Jazyk, jímž porozumíš větru, překlad Milan Hrabal). Ukázky z jeho poezie byly zveřejněny rovněž v českých periodikách, např. Plav, Literární noviny nebo Česko-lužický věstník. Lorenc také vydal řadu výborů v zásadní edici Serbska poezija, jež nově zpřístupnila lužickosrbskou poezii v celé historii jejího trvání a jejímž byl hlavním editorem. V roce 1981 vydal zásadní antologii Sorbisches Lesebuch – Serbska čitanka, která je jedním z nejpodstatnějších titulů představujících lužickosrbskou literaturu německým čtenářům. Za svou tvorbu obdržel řadu literárních cen, naposledy Cenu Christiana Wagnera v roce 2016.

Existuje jiná řeč

Za okrajem chromu
na odvrácené straně komy
v nesmutných lukách
vedle haly rudylijny
poblíž Rudyho alejujárny
kde pod tamaryšky Tamara
s Markétou flirtuje
a z koulí muňka
na kalnou prodlevu rejpala
mutuje
tam existuje dosud
osudně jiná řeč
s mulou mulata
a s nutellou nuly
na měchačce
řeč prostá jako prostata
a bez všího abscesu srozumitelná
v první druhé třetí rozvité osobě
já jdu
ty duješ
onivoní

Co jsou ta kamna

A co jsou ta kamna
která jsem jí dal
protože jsem je už dva roky
nepotřeboval
tak jsem jí v nich zatopil
v těch kamnech a řekl
Dva roky jsem už
v těch kamnech netopil
a zapomněl jsem
jak se v nich topí
A ona řekla Vidíš
člověk nepotřebuje nejdřív
zemřít aby zapomněl
A já řekl Víš co
to můžeme rovnou
dál žít

Básně z antologie Jazyk, jímž porozumíš větru, Protis, Praha 2007

ČAS NENÍ NÁŠ

Čas nebyl

Za zámkem
při břehu
pod cestou
měli jsme skrýš

A lidé
nad námi
chodili,
dělili čas

na kousky
Dost jich tam
bývalo,
i bez nás dvou.

Mluvili v plurálu
my mlčeli v duálu.
Čas nebyl náš,
nebyl čas.

Poznámka

Na zámeckém nádvoří
viděl jsem ráno
pána s pejskem
na cestě v parku

Ale byl to jen stín jdoucí
před mužem

Naproti
mi přišel kocour Standa*
a za ním
Mourek Bílá Tlapka**

Stín štěkal
beze zvuku

Pozn:

*Ben Budar: Já, kocour Standa. Přeložil Josef Vlášek. 1987

** Murko Bělonóžka – kocour básnířky Miny Witkojc

Okolnosti

Vzrostlá lípa
s ořešákem
zaplňují dvůr
před zrcadlem okna.
Mladí špačci odtud
létají na sousedovu
třešeň ptáčnici

Němý film života
se odvíjí na stěnách,
kde visí obrázky
neznámých tváří,
a ty se mění ve sny,
na které se špatně
rozpomínáš.

(Básně ze sbírky Zymny kut, Ludowe nakładnistwo Domowina, Budyšin 2016, překlad Milan Hrabal)

Básně ze sbírky Zymny kut, Ludowe nakładnistwo Domowina, Budyšin 2016.

Přeložil
Milan Hrabal

Duše a dílo

Leopold Němec

Ani se nechce věřit, kolik různých názvů mají obyčejné brambory, a to i v jednom kraji. Tak například někdo jim říká zemský japka, krumple nebo erteple, jiní zase kartofle či zemáky. Já se ale přidržím zavedeného brambory. Naše Střední všeobecně vzdělávací škola (SVVŠ) měla s družstvem smlouvu, podle které prosperující zemědělské družstvo občas využívalo levnou studentskou sílu, a škola za to dostala pár korun a levně brambory do školní jídelny. Svačina z rukou předsedy JZD přímo na poli měla být pro studenty něco jako státní vyznamenání.

V polovině září 1967 jsme opět začali jezdit do JZD Okroubelice sbírat brambory a s námi i učni z dřevařských závodů. Neoblíbené brigády se pro studenty střední školy a učiliště staly vítanou příležitostí k navazování nových a mnohých známostí, ale i ke zrodu studentské recese. Zřejmě někde tam, mezi traktorem s vlečkou, bramborovou natí a čertem na vyorávání brambor, se zrodila myšlenka nacvičit studentské divadlo. S nápadem přišli největší vykuci z naší třídy, což byla záruka, že to špatně dopadne. Jenže jako vždy, přidali se všichni. Jako „třída“ jsme opravdu táhli za jeden provaz. Možná to kluci ani nemysleli vážně a byl to jen pokus o malou legrácku. Faktem je, že přesvědčili tři reprezentantky našeho předmaturitního ročníku a po návratu do školních lavic bylo po hektické přípravě spontánně dohodnuto, vyslat naše fešandy s nápadem do sborovny. Dohoda se rodila těžko, protože probíhala na kavárně, kde se hrálo, tančilo, zpívalo, popíjelo a..., zkrátka rodila se těžko. Ráno ale bylo hotovo.

Byl to mazaný a mistrovský tah, za který by se nemusel stydět žádný sňatkový podvodník. Vybrané spolužačky nejenže měly výborný prospěch, ale měly i ty nejhezčí předpoklady, které byly při korzování na chodbě o velké přestávce k vidění. Minisukně, které se v té době masově rozšířily, opravdu dosahovaly svého maxima. Prostě zlatá šedesátá.

Nápad se ve sborovně kupodivu zalíbil, přestože již tehdy byl v učitelském sboru poměr pohlaví padesát na padesát.

Mladá paní učitelka neslovanských jazyků (na výběr byla němčina a francouzština) byla nápadem tak nadšená, že dokonce nekontrolovaně vyjekla a v důsledku toho jí odcvrnknul nedbale přišitý knoflíček na vyšponované blůzce. V odezvě na její obdivný výkřik zrzavý tělocvikář sarkasticky prohlá-

Sprosté partyzán

sil, že v tom určitě mají prsty ti čtyři lotři z 2.B. Přesto ale dost nečekaně souhlasil, a zkoumavýma očima bývalého průzkumníka ČSLA si nestydatě prohlížel vyjeklou učitelku. Po otázce zástupce ředitele: „A co budeme hrát?“ bylo jasné, že je hotovo.

„Já navrhuji nějakou českou pohádku, kterou budeme hrát dětem, protože dětský divák je ten nejvděčnější divák,“ přispěchala s návrhem učitelka zeměpisu, u studentů všech tří ročníků dosti neoblíbená mladá panna.

„Ale prosím vás, soudružko učitelko, to ponechme ochotníkům ze Sokola. My zde máme budoucí lékaře a inženýry, tak se předvedeme s nějakou moderní, angažovanou hrou pro mladé lidi.“

Takové doporučení učitele biologie, který se dosud zajímal jen o motýly a láčkovce, všechny překvapilo, protože zcela vybočovalo z jeho pověsti podivína. Navíc se přitrouble mračil na zrzavého tělocvikáře, který to však nepostřehl, protože byl zcela zaneprázdněn rekognoskací hrudníku učitelky neslovanských jazyků.

Zdvihnutá obočí a skrývané úšklebky si pro změnu vysloužil lidový výrok učitele občanské výchovy: „Dite fšichni do prčic. Sténě se chcó druháci jenom předvádět před holkama a myslijó na sprosťárny. Gdyby rači udělali něco užitečnyho pro republiku. Mládež je hrozně rozmazlená, líná a drzá, a vy je ftom eště budete podporovat.“

Učitel občanky, jak se předmětu říkalo, byl sice mezi částí studentstva oblíben pro jeho jadrnou mluvu, ale ředitel školy ho chtěl ze svého ústavu mermomocí dostat. Bránilo mu v tom však každoroční květnové vyznamenávání učitelových partyzánských zásluh z května 1944.

Neomalený učitel občanské výchovy, kterému nikdo neřekl jinak než „sprosté partyzán“, svým vystoupením nikoho nezklamal ani nepřekvapil. Svým jadrným příspěvkem však na chvíli utnul přísun dalších návrhů poněkud zaskočených kolegů. Zástupce ředitele toho takticky ihned využil a poradu ukončil. Usoudil totiž, že sprosté partyzán je připraven tuto iniciativu zastavit třeba i svou chlupatou hrudí a zástupce ředitele nechtěl riskovat rozvinutí kontroverzní diskuze.

Věci však nabraly rychlý a nečekaný spád. Kumpáni z 2. B, po referátu vyslankyň o průběhu diskuse ve sborovně, ucítili příležitost k velké švandě. Řekli si, že jeden sprosté partyzán je přece nemůže zastavit, i kdyby kvůli tomu měli z občanské výchovy propadnout. Všichni druháci přemýšleli, jak válečného hrdinu v jeho názoru na studentské divadlo zlomit. Až Mirek dostal nápad.

Po víkendovém mejdanu, který byl narychlo svolán, rozechvěle, ale srdnatě vstoupili čtyři „výtečníci“ do nevelkého partyzánova kabinetu, který studenti nazývali zemljanka. Čtveřice se předem ohlásila pod záminkou potřeby doučování. Je fakt, že všichni čtyři by to potřebovali. Jenže sprosté partyzán nebyl zas tak blbé a byl ve střehu, protože věděl, že ti čtyři jsou schopni čehokoliv.

Po chvilce drmolení neskutečných pitomin o náročnosti občanské výchovy a o potřebě znalosti socialistické ústavy, Zbyněk na starého válečníka zaútočil přímo.

„Pane profesore, co si myslíte o tom divadlu.“ Oslovením si ho Zbyněk lehce připravil, protože profesor měl jen večerní průmyslovku pro kádrové rezervy. Oslovení „pane profesore“ mu viditelně udělalo dobře. Většinou ho, na rozdíl od kolegů, studenti oslovovali soudruhu učiteli. Než si tu nečekanou změnu v oslovení pedagog

„Jo a taky bychom mohli pozvat mladé komsomolce a soudruhy ze Sovětského svazu, kteří přijedou na veletrh do Brna," rychle si přisolil Mirek, když viděl, že jim sprosté partyzán skočil na špek a jejich trik sežral i s navijákem. Učitelovi se nafoukly škraně jak holubovi vole při toku, začal se kývat ze strany na stranu a po chvíli otcovsky řekl: „Víte chlapci, su moc rád, že ste do toho vnesli ten internacionální prvek. Ale nemůžeme si jen tak mirnix tirnix zahrát divadlo, to musí mít tu névyší úroveň. Kdo ví, třeba se s tím potom dostaneme až do Moskvy."

v hlavě trochu užil, Zbyněk neotálel a pokračoval: „My jsme v časopisu Sovětskaja moloděž četli o studentském divadle z Moskvy, které slaví velké úspěchy s hrou Mladá garda. Co kdybychom zkusili něco podobného. Vy byste nám se svými bojovými zkušenostmi mohl být významně nápomocen."

„Jo a taky bychom mohli pozvat mladé komsomolce a soudruhy ze Sovětského svazu, kteří přijedou na veletrh do Brna," rychle si přisolil Mirek, když viděl, že jim sprosté partyzán skočil na špek a jejich trik sežral i s navijákem.

Učitelovi se nafoukly škraně jak holubovi vole při toku, začal se kývat ze strany na stranu a po chvíli otcovsky řekl: „Víte chlapci, su moc rád, že ste do toho vnesli ten internacionální prvek. Ale nemůžeme si jen tak mirnix tirnix zahrát divadlo, to musí mít tu névyší úroveň. Kdo ví, třeba se s tím potom dostaneme až do Moskvy."

Povedená čtveřice měla hodně práce, aby nevyprskla. Ještě ale stačili přiložit pod kotel:

„My už musíme pane profesore, ještě máme ruský jazyk. Ten bychom neradi zmeškali."

Ven ze dveří se tlačili jako novorozeně, až se mezi futrama na chvíli zašprajcovali.

„No, no, no," uslyšeli za zády zjihlý hlas sprostého partyzána, „jenom se nepozabijéte, vy moji rudoarmějci."

Na schodišti ven z budovy to již kluci nevydrželi a řehtali se jak koně.

„Ty vole, já se pochčim," křičel Milan.

„Hoši, já mám úplný křečky v břiše," zajíkal se Petr a udělal z křečí křečky.

Když se trochu zklidnili, zeptal se Petr: „Co uděláme s tou ruštinou?"

„Prdíme na školu. Deme na sokec. To si zaslouží pivo," rozhodl rázně Zbyněk.

Jak řekl, tak udělali a šli na sokec, neboli do restaurace, která byla v budově sokolovny pár kroků od školy. Obě reprezentativní budovy odděloval jen malý parčík se vzrostlými stromy. V hospodě bylo slušně nahuleno a hlučno jak v krčmě Santa Puelo.

„Nazdar páni studenti," ozvalo se od výčepu, „nemáte zas náhodou ruštinu?" „To teda máme pane Novotný. Jak jste to poznal." „No, patří to k mé profesi, znát dobře své pravidelné hosty. A vy už jste sem chodili místo tanečních. Abyste mládenci nelitovali. Neumět rusky a neumět tancovat, to máte dobře zaděláno na nějaký průšvih. Pivečko vám dám támhle k věšáku, abyste nebyli tolik na očích. Sedí tam už jeden váš známý." Na ta slova se čtveřice jako na povel otočila. U stolu seděl jejich třídní. Malinko se usmíval a jako nějaký duch ze záhrobí rukou jim rukou kynul, aby si přisedli.

„Dobré odpoledne pánové."

„Dobrý den pane profesore," odpověděli jeden po druhém. Oslovení pane profesore v tomto případě bylo zcela legitimní. Je-

Neumět rusky a neumět společenské tance v době, kdy družební večery sovětských vojsk nabíraly na popularitě, fakt zavánělo velkým průšvihem. V lidovém družstvu JEDNOTA kroutil náš pan třídní profesor svůj poslední rok před odchodem do důchodu, jako nekvalifikovaný závozník. Zbyněk panu profesorovi poslal krásnou pohlednici z Vídně, kde se zdržel před cestou do Kanady. Psal, jak je Vídeň krásná a že mu za všechno děkuje. Mirek studoval medinu v Brně a bůhvíproč se pilně doučoval němčinu, zatímco Petr na fildě v Praze studoval divadelní vědu a s jistotou již věděl, že ji nebude moci dostudovat.

jich třídní vystudoval filologii na Sorbonně v Paříži, a kromě jazyka francouzského vyučoval i český jazyk, literaturu a latinu. Chvíli bylo ticho, než třídní opět promluvil.

„Chlapci, ten nápad s divadlem vám asi připadá jako velká legrace, ale dejte si pozor na partyzána. Už od majáles je dost podrážděný a lidé jako on nezapomínají, ani neodpouštějí. Vím o něm, že se stýká s lidmi od bezpečnosti. Teď je taková volnější doba, ale kdyby se to zvrtlo, najde si vás. Já mám šest let do důchodu a jsem skoro za vodou. A kartářka mi nedávno předpověděla pět šťastných let.“ Rozhovor se protáhl na několik hodin.

Po rozhovoru s třídním profesorem byli kumpáni z 2. B připraveni celou věc s divadlem nějak šikovně odpískat. Jenže kostky už byly vrženy, sprosté partyzán to vzal vážně a dětinsky se těšil do Moskvy. Sborovna jen opatrně a nedůrazně namítla, že nácvik divadla trvá dlouho, a že herci budou příští rok v maturitním ročníku. Nic to nebylo platno, sprosté partyzán si s pomocí stranické buňky nácvik divadla prosadil. Hrát se měla Mladá garda. I když se začalo nacvičovat, z divadla nakonec přece jen sešlo. Sprosté partyzán neplánovaně odjel na dlouhodobé stranické školení (šuškalo se, že dostane funkci na ministerstvu školství) a na Mladou gardu a prkna co znamenají svět, všichni rychle a rádi zapomněli. To už byl květen 1968 a celá ulice, na jejímž konci stála budova gymnázia, se tak jako každý rok rozzářila kvetoucími sakurami. Z 2. B již byla třída 3. B a všichni zdejší občané, tedy nejen studenti, znali pro toto místo tolik příznačné úsloví: „Když kvete sakura, blíží se matura.“

Jak moudrý muž byl jejich třídní učitel, se ukázalo o čtyři roky později. To už měli dávno po maturitě, měli trpkou zkušenost s internacionální pomocí z Moskvy a začali si také uvědomovat, jak prozíravý může být i obyčejný hospodský. Neumět rusky a neumět společenské tance v době, kdy družební večery sovětských vojsk nabíraly na popularitě, fakt zavánělo velkým průšvihem. V lidovém družstvu JEDNOTA kroutil náš pan třídní profesor svůj poslední rok před odchodem do důchodu, jako nekvalifikovaný závozník. Zbyněk panu profesorovi poslal krásnou pohlednici z Vídně, kde se zdržel před cestou do Kanady. Psal, jak je Vídeň krásná a že mu za všechno děkuje. Mirek studoval medinu v Brně a bůhvíproč se pilně doučoval němčinu, zatímco Petr na fildě v Praze studoval divadelní vědu a s jistotou již věděl, že ji nebude moci dostudovat. Je to zvláštní, ale o Láďovi od maturity nikdo neslyšel. Krásné vyslankyně byly provdány, Judita dokonce až v Izraeli.

Sprosté partyzán byl ředitelem gymnázia, nejen pod tíhou metálů na hrudi se začal hrbit a dozoroval přípravy na školní premiéru hry o třech dějstvích - Mladá garda. Se zájezdy od SČSP si splnil i svůj velký sen – v Moskvě byl už dvakrát.

Duše a dílo

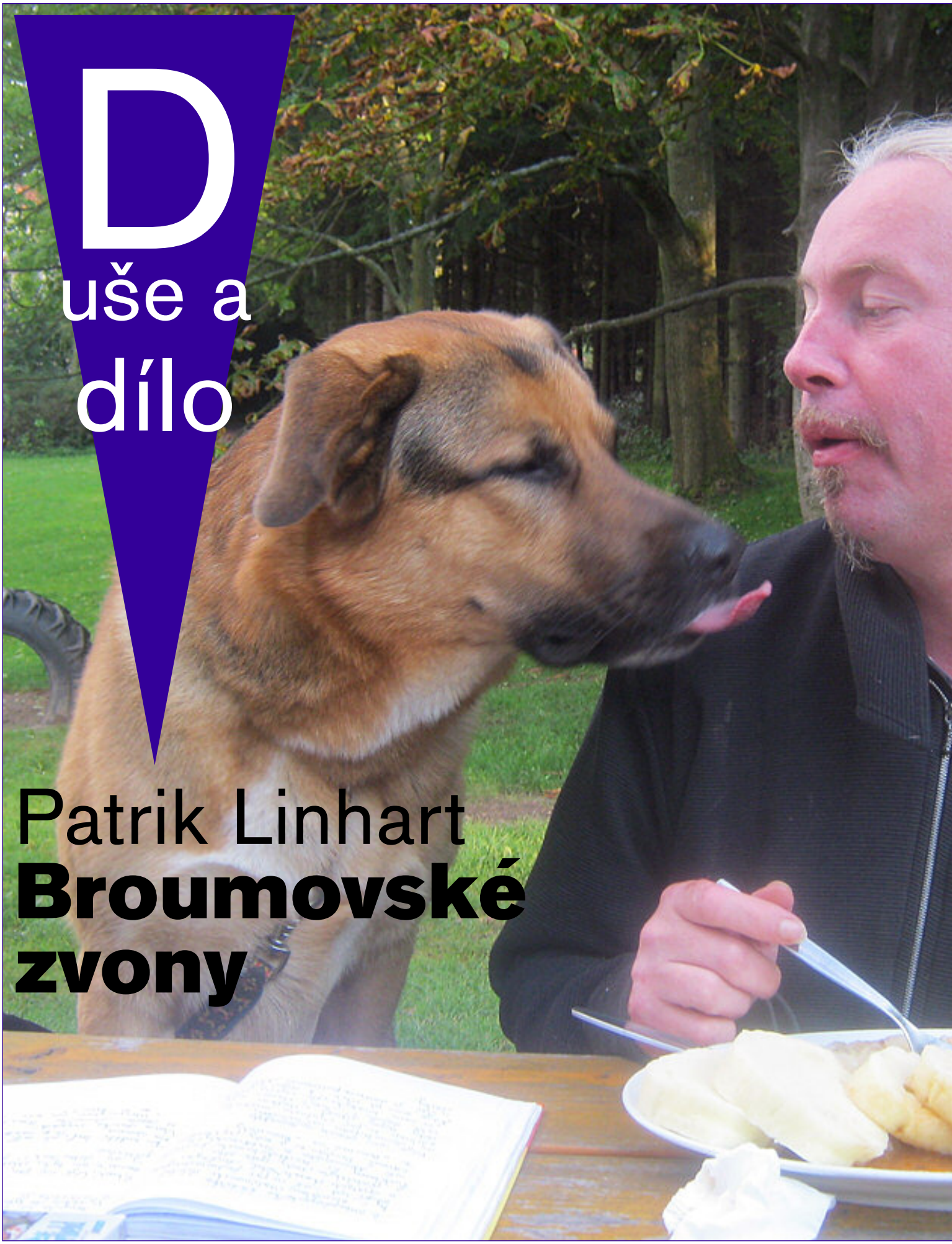

Patrik Linhart
Broumovské zvony

Patrik Linhart a Baader

Ozdoba vznešených, diadém přátel

Chodit, družit se, pít, poznávat, chtít být kraji k užitku, příspěvkem či ozdobou. Posílat rodičům a své holce na dálku pusinky a nepoznatelně ignorovat, jak v té rodné dálce hladoví a mrznou – to je podle mě smysl literárního grantu. Životní dílo vysmahnu doma na kuchyňský lince, ale jsem tady a na tomto místě někde uprostřed abecedy jen proto, abych vnímal eleganci života: elfí zelené punčochy vídeňských dívek, smažené vlasy Irek ve Walesu, lesk mačety ve Lvově..., ale zvony v Broumově jsem neslyšel: znamení ticha, abych si vyndal hlavu z prdele a začal poslouchat lidi, neříkal sám sobě Impérium a stal se aspoň trochu dospělým.

Bus nach Braunau

„Každý máme svojí cestu, někdo za odměnu, někdo z trestu," napsal Radim Husák. Jaká byla ta má? Na Florenci zákaz kouření in situ. Místo párku v hořčici Burger King. Zákaz vnášení alkoholu do areálu nádraží, v důsledku čehož se dva chlapi s rozpraskanými čely servali jako blesky hned u vchodu. V Hradci Králové sedí hotel Černigov a dává městu koupel v krvi, za Hradcem ves Černilov, za vsí cedule *Bartoňova útulna Peklo*. Masážní saloon v Novém Městě nad Metují má za výlohou anatomickou figurínu, vyvalené oči, svaly, rudožluté maso a žíly. Je to, asi, figurína. Pivovar Náchod se drží sloganu CHLASTE ŽÍZEŇ. A náš pan autobus má na předním skle dvě pavučiny snů a pro případ ztroskotání ampulku jedu. Dívám se, jak ji žvýká, a říkám si: Prostě jedu!

Let mapy

Na trávník po ránu čerstvě oholený rozložit mapu Broumovska a sednout na ni jako na kouzlený koberec. Vítr však je přemocný, zdvihá nás a žene hned sem, a když už myslíme, že tam, ještě víc sem. Tak drandíme povětřím – já růžový gothaj s bílými flíčky oroseného tuku, poslance smrti, a jeho přítel, přítel papír. Jó, my se máme. Ámen.

Týden potencionálního taťuldy

Moje holka se ptá, jakej je den. - „Tak pátek," počítá pilulky, „pondělí, úterý..., lalala..., pátek." - „Neni to moc?" divím se. - „Funguje to, co máš?!" A zapije to kafem s malym. - - Pořád jí volám z Broumova: „Nejsi v tom? Máš divný chutě? Už se to narodilo?! Popelnice neni bejbybox, vynáší se v úterý..."

Pro širší celek

I tady, kde končí cesty a jen pár odvážných silnic do Polska překračuje obavu věčně vlhkými lesisky přes hřbety hor, to do nás vševědoucí síť pere. Zasypáni informacemi, trpíme – jako všude a kdekdo – internetovou skrupulencí: *Musím(e) se k tomu vyjádřit, nutno zaujmout postoj. Hospodské historky jsou hodné leda pro mačkače píce. Patřím(e) k širšímu celku a je nezbytné k němu mluvit.* - - Madagaskar se dělí na 6 faritanů... (k tomu těžko co dodat, ale mohlo by jich být sedm). Umělci islámského vyznání opustili berlínský festival na protest proti účasti židovských umělců! Roger Waters zorganizoval kampaň proti koncertu Radiohead v Izraeli... (vůbec to nechápu, ale do diskuse se přidám:) A jen tak mimochodem se mu podařilo uvařit guláš z hodinek a zamíchat jej jejich vlastními ručičkami. Velká akvisice mozků začala.

Práce a boj

Kdyby to nebylo proti mé přírodě, zakázal bych práci a naordinoval boj. Ale to poslední, co zůstalo na dně Pandořiny škatule, ještě pod nadějí, je děsivá instituce dobra a její skvělý nový svět zákazů a bezpečí. A jak ji (naději) tak čerpáme, já snad ze všech nejvíc, už to z pod ní lítá - - Na boční stěně domu zírající do jedné z broumovských tepen, na té ohromné tabuli cti, z toho hukotu a cvrlikání života oplešatělé až na cihlu, si Babiš notuje s partajnicí: BOJOVAT ZA CHLÍPNÉ A PROCOVITÉ A NEBLÁBOLIT... Štítivě se od toho odtahovat není na místě. Vzpomínám, čím vším se zasloužil o stát a napadá mě Tomáš Štítný ze Štítného: *„Kde velká svině udělá díru, tam i malí čuníci prolezou."*

Tajné čtvrti

Zbytky dne pronikají do úžlabiny mezi klášterem a domem u mostu. Tou dobou jí prochází hodně lidí. Snad si užili dne a nyní spěchají do své tajné čtvrti, do svých Stínadel. Vykláním se z okna a pozoruji rychlou chůzi dvou cikánek. Dlouhé vlasy zdvihají poryvy větru, v šeru není vidět, co mají na sobě za módu, ale tváře jim od zapadajícího slunce žhnou temným zlatem. Karin Blixenová v jedné ze svých nejčernějších povídek píše: *„Nevěřte nikomu, kdo nezažil orgie nebo neprodělal porod."* Nemohu se ubránit dojmu, že ona i ty dvě holky prodělaly obojí.

Obrazy prchavého života

I mně přijde všechno, co dělám, jako šílená exhibice. Jsem už takový – cožpak se někdo zlobí třeba na ploštice za jejich nepatřičné a pobuřující shlukování? V Čechách, kde se odvyklo obrazům věčného natož pak prchavého života, je to bez keců průser, ale proto takoví člověíni měsíčního svitu, jak bych je onomatopoeticky přezval, nemusí ještě prchat do New Yorku a nechat se rozmačkat liftem, pravda? Pravda. Chci klid, ale vře to ve mně jako v open officeu. Okno rozevřené do noci se střídavým úspěchem odráží světlo světa pouliční lampy. Smutek plodí radost. Zaražený neúspěchem autostylisuji se pro tento moment do duhové šťávy uvězněné ve vodní bláně. Obklopen suitou umělých světel jsem svůj pán, - a po polední jsem zase sympatický průvodce pro černé návštěvníky, odpoledne naprasklé na skle připocené dlaně a v podvečer ustrašené káně, co táhne myší plné sáně.

U blbejch na dvorku

Stál jsem před oseckým klášterem s pixlou piva a zadumaně civěl na sochu svatého Jana. „Taky ho máš tak kamennýho?“ za zády posměšný hlas. Honza Vlach, opatův zámečník. Před lety mu stejnou otázku u sochy fauna v klášterní zahradě položila katolička z Moravy, sličná slečna brigádnice. Ani nevím, jestli si na to konto zapíchali, ale my dva jsme se smíchem víceméně zalkli. Slzy mi málem urvaly oči! Nechtěl jsem otálet s nějakým osaháváním terénu, jak to bývá, když se blízcí přátelé sejdou po letech mlčení, a hned jsem ukázal, co vím.

„Jo, rozešli jsme se,“ konstatoval Honza. „A co píšeš? Čet sem, že si vydal román.“

„Měl by sis ho přečíst. Skutečná pecka, v poslední kritice to úplně strhali.“

Honza se zasmál. „A cos tam posral?“

„Ten tulipán tam píše, že z mýho neverending tématu, severních Čech, se stává klišé. Kretén.“

„Tak piš vo něčem jinym.“

„Však píšu. Vo Broumově.“

„Ty krávo, to je jak u blbejch na dvorku.“

„Ozdoba vznešených, diadém přátel“ – atributy přisuzované Cheveru ha-Qenimu, všudybýlkovi z příběhů Jehudy ben Šloma al-Charízího, jsem si směle vypůjčil pro svou věc.

Autor během září a října bydlel v Broumovském klášteru (díky literárnímu stipendiu). Denně dělal kliky, obcházel supermarkety a chodil po horách. Navštěvoval nonstop i čajovnu Vladimíra Václavka. Po návratu do rodného kraje se vydal na pouť (Bůh ví jistě kolikátou) do kláštera oseckého, kde pochopil „dvě věže“, dva kláštery – opuštěné benediktiny i cisterciáky. Mon dieu, řekl si, tyto perifériе jsou mým osudem – a i když se nám z těch Sudet stává kýč naruby, ještě jednou nechám čtenáře, aby se nad tím pohraničím zrubal.

Duše a dílo

Pavla Horáková
Strukturální teorie podivnosti

(ukázka z rukopisu nového románu)

O snech, hodných mužích a nominativním determinismu

Mezi moje vlastnosti patří, že překypuju nápady a na všechno mám teorie. Nápady na vědecké studie, filmové scénáře, povídky, sociálně inženýrské zlepšovací návrhy a podobně. Možná jde o nějakou poruchu osobnosti – velikášství, mesiášský syndrom, obsedantně kompulzivní poruchu nebo něco v tom smyslu. Okolí moje nápady někdy považuje za dobré a realizovatelné, ale občas nad nimi krouti hlavou a dodává, že kdybych byla vdaná a měla rodinu, tyhle nesmysly by mě přešly. Vyvažovaly to případy, kdy se mi některou z výstředních myšlenek podařilo prosadit v práci nebo postoupit kolegovi. Ovšem pro ty nejpodivnější nápady mám lačné a dychtivé odbytiště. Tím je inženýr Aleš Drlík a jeho firma, start-up s názvem DreamFactory s.r.o. Jestli jsou moje nápady v bdělém stavu ztřeštěné, pak v noci moje necenzurované nevědomí produkuje v podstatě vizionářské kreace. Aleš Drlík si toho všiml, když jsme spolu před lety žili.

Patřím k lidem, u kterých spánková REM fáze přetrvává po většinu noci. S výjimkou prvních dvaceti minut po usnutí, kdy mě z tvrdého spánku nedokáže vzbudit téměř nic. Pokud mě opravdu něco zburcuje, třeba zvonění telefonu, trvá i několik minut, než se můj duch vrátí z končin, kudy tak duchové bloudívají, když opustí tělo. Po zbytek noci si užívám nepřetržité promítání, s propracovanými zápletkami, v cizích jazycích nebo v alternativních kulisách vsazených do známých míst. Hodně se ve snech nacestuju, nejčastěji kolejovými vozidly. A podstatnou část mých snů tvoří technické záležitosti. Neexistující přístroje, pomůcky, vynálezy. Mám ve zvyku se po probuzení o sny dělit s tím, kdo je zrovna

Nejvíc na něj zapůsobilo, když na trh přišly první mobilní telefony, které měly zabudovaný fotoaparát a rozhlasový přijímač a daly se na nich hrát hry. Nedlouho před tím si mě dobíral kvůli snu, v němž jsem svým oblíbeným tranzistorovým rádiem mohla fotografovat a na displeji v rohu hrát digitální hry.

nablízku, a Aleš byl takovým příjemcem necelé dva roky. Nejdřív se mým nočním výplodům smál, ale když zjistil, že se s malou časovou prodlevou někde na druhém konci světa s úspěchem zhmotňují, vycítil šanci. Začal si moje technické sny zapisovat a sledovat vývoj v dané oblasti. Postupně si vypracovával improvizované studie proveditelnosti, až nakonec dospěl k názoru, že když bude moje sny shromažďovat, přetvářet je na projekty, případně vyřizovat ochranné známky či patenty a ty dál přeprodávat, můžeme na tom oba vydělat. Nejvíc na něj zapůsobilo, když na trh přišly první mobilní telefony, které měly zabudovaný fotoaparát a rozhlasový přijímač a daly se na nich hrát hry. Nedlouho před tím si mě dobíral kvůli snu, v němž jsem svým oblíbeným tranzistorovým rádiem mohla fotografovat a na displeji v rohu hrát digitální hry. Bylo to ještě v době, kdy můj hřmotný mobil měl jen dvouřádkový černobílý displej.

Podnikatelské plány jsem mu narušila, když jsem se s ním rozešla. Inženýr Drlík je totiž hodný muž. Laskavý, spořádaný, spolehlivý, empatický, vyrovnaný, dochvilný, bezúhonný, čistotný, zajištěný a vůbec celkově to, čemu se říká dobrá partie. Jenže po několika měsících soužití s ním mě začal bolet žaludek a pak už celé břicho odshora až dolů. Pálila mě žáha, sužovaly mě průjmy, dělalo se mi mdlo, jakmile jsem vyšla z domu. Vzpomněla jsem si, že naposledy jsem se takhle cítila, když jsem ještě na škole chodila s jiným hodným klukem, a vztah s Alešem jsem ukončila. Pochválila mě i moje psycholožka. Úleva se dostavila během několika dní a obtíže se už nikdy nevrátily. Těžko se mi to Alešovi vysvětlovalo. Nikdy jsme se nehádali, a já jsem mu nedokázala uvést jedinou věc, která by mi na něm vadila a kterou by mohl změnit, aby mi vyhověl. Jako by se nedostatek zjevných Alešových negativních vlastností a nemožnost otevřeného konfliktu vrazil do mých zdravotních obtíží. Když jsem se s ním nemohla láskyplně prát, prala se sama se sebou moje střeva. Moje tělo na něj reagovalo odmítavě a tělo, jak známo, nikdy nelže. A pak tu byla ještě další věc. Tak malicherná, že jsem ji nemohla vůbec nikomu říct, protože by mě za to každý zavrhl. Trpím totiž představou, že mužské křestní jméno má znít mužně. Nejlépe obsahovat písmeno R. Na partnery nemám mnoho konkrétních nároků – například na jejich mohovitost, dosažené vzdělání, vzhled nebo společenské postavení. Ale R v křestním jméně, jako odznak příslušnosti k opačnému pohlaví, je podmínka nutná. Zcela iracionální, ale o to naléhavější. Věřím na spojitost jmen a charakteru. Aleš je oblé jméno mdlých rysů, neurčité barvy a měkké konzistence, nevyhraněné v prostoru. A k tomu ještě to zdrobnělé příjmení… Jejich nositelé bývají ctižádostiví, ale zdrobněliny se s velkolepostí neslučují. Síla jmen se nedoceňuje, přestože nomen omen je jedna z prověřených maxim. Vlastně mi patří, že jsem sama.

Nicméně Aleš Drlík kauzu nevzdal. Nadále mě zahrnuje drobnými pozornostmi, přibližně jednou ročně mi napůl žertem zopakuje nabídku k sňatku, ale hlavně se mnou udržuje kontakt prostřednictvím firmy, kterou založil a která zpracovává moje vizionářské sny do prezentovatelných projektů. Firmu DreamFactory provozuje ve svém volném čase při seriózním povolání programátora. Ve svém start-upu je jediným zaměstnancem, většinu projektů rozpracovává sám a na konkrétní úkony si najímá externisty. Ale s IQ kolem 150 a matematickým vzděláním ho málokdy zaskočí něco, s čím by si nedokázal poradit.

Pořídil k tomu účelu nebytový prostor v jednom vinohradském dvoře, jakousi bývalou dílnu. Sestává ze dvou místností a příslušenství. Jednu má upravenou jako kancelář a druhá slouží jako speciální ložnice či spánková laboratoř. Výhodou vnitrobloku je, že je tam na poměry velkoměsta relativně spolehlivé ticho, takže nebylo třeba investovat do zvukové izolace. Sny si průběžně

Na partnery nemám mnoho konkrétních nároků – například na jejich mohovitost, dosažené vzdělání, vzhled nebo společenské postavení. Ale R v křestním jméně, jako odznak příslušnosti k opačnému pohlaví, je podmínka nutná. Zcela iracionální, ale o to naléhavější. Věřím na spojitost jmen a charakteru. Aleš je oblé jméno mdlých rysů, neurčité barvy a měkké konzistence, nevyhraněné v prostoru. A k tomu ještě to zdrobnělé příjmení…

zapisuju i doma, ale zhruba jednou týdně docházím na noc do DreamFactory, kde mi Aleš různě upravuje teplotu a vlhkost vzduchu nebo pohodlnost lůžka, důkladně si zapisuje, kolik hodin jsem ten den odpracovala, co jsem jedla a pila, v jaké fázi cyklu se nacházím, a tak dál, a snaží se najít optimální podmínky pro co nejbohatší snění. Nejde o to, abych se dobře vyspala, ale aby moje nevědomí uvolňovalo co nejvíce snů, a to takových, které lze využít. Například mě nutí před spaním hodně pít, aby se mi chtělo na záchod a měla jsem lehčí spaní a častěji se probouzela. Zkouší na mně i účinky čaje, kávy, alkoholu a dalších více či méně legálních psychoaktivních látek. Důležité je, abych si co nejvíc snového materiálu zapamatovala. Nemusím si ani nic poznamenávat. Stačí zmáčknout tlačítko vedle polštáře a čerstvý sen nadiktovat na záznamové zařízení. Aleš někdy přespává vedle v kanceláři a hned ráno spolu sny probereme, dokud se mi nevytratí z paměti a nezůstane po nich jen mlhavá aura. Aleš možná očekává, že se z našich pracovních nocí vyklube něco romantičtějšího, avšak rozhodně nijak nenaléhá. Jen díky tomu jsem na tenhle systém přistoupila. A taky pro peníze, kterými si přilepšuju k platu akademičky.

A právě dnešní noc měla patřit Alešovi. Bylo osm večer, když jsem v kanceláři pozavírala tabulky s údaji z výzkumu. Ze zvyku jsem ještě projela oblíbené zpravodajské servery, abych byla v obraze, když už jsem si nechala utéct televizní zprávy.

„Zranění páteře utrpěl v neděli čtyřicetiletý muž, který na svahu u Starého Města na Šumpersku skákal na padákovém kluzáku. Padák při seskoku nenabral dostatek vzduchu a muž narazil zadnicí na pařez…

…Dva vězni se v neděli v noci poprali v cele káznice v Mírově na Šumpersku. Hádku podle policistů vyprovokoval mladší z vězňů, který staršího muže rušil ve spánku…

…Neznámý vandal poničil v noci ze soboty na neděli fasádu sportovního centra v Šumperku. Na obvodové zdi rozmazal mražené borůvky. Majiteli způsobil škodu 20.000 korun.“

Povytáhla jsem obočí a vypnula počítač.

Nástup v Alešově spánkové laboratoři byl vždy v deset večer. Stavila jsem se doma něco sníst, osprchovat se a převléknout. Bratr doma nebyl a zdálo se, že si s sebou odnesl i své věci. Má vlastní klíče, tak jsem to dál neřešila.

K Alešovi na Vinohrady jsem se vypravila pěšky. Vyrazila jsem od řeky hlučnou Resslovou ulicí na Karlovo náměstí, kde v parku s večerem ožívají narkomani. Před kostelem svatého Ignáce jsem se snažila představit si v tramvajovém kolejišti kapli Božího těla, zbořenou v roce 1789, stejně jako Bastila. Přemýšlela jsem, jestli to na mě bude Aleš dnes večer zkoušet a jestli mu náhodou nemám podlehnout. Paradoxem našeho vztahu bylo, že navzdory nesourodosti našich temperamentů sex fungoval výtečně. Přesněji řečeno jeho mechanická stránka. Inženýr Aleš Drlík je to, čemu se říká technický typ. Zajímá ho fungování strojů a přístrojů a mechanismus ženského těla je jen dalším stupněm technické obtížnosti, kterou bylo třeba zdolat. Z počátku našeho vztahu jsem jen užasle pozorovala, s jakou vážností a zároveň nadšeným zaujetím přistupuje k mému tělu, takřka hodinářskými hmaty a chvaty nachází v mých útrobách tlačítka, o nichž jsem sama neměla tušení, a dociluje překvapivě rychlých a vydatných výsledků. Jako by byl pevně rozhodnut, že tenhle stroječek rozebere a zase bezvadně složí. Šlapalo to báječně, ale scházela v tom živelnost, nepředvídatelnost a lehkost. Líbilo se mi, jak bezpředsudečně a neštítivě k mojí tělesnosti přistupuje. Na druhou stranu on sám akceptoval jen určité způsoby zacházení a vyžadoval stále stejné postupy. Hlavně žádné experimenty, podobně jako ve stravování. Miloval pravidelnost v čemkoli, včetně vyměšování. Probouzel se denně v osm hodin a v osm nula pět odcházel na stolici. Jedl přibližně pět jídel pořád dokola. Podezřívám ho, že má nějakou lehčí poruchu autistického spektra. K tomu patří i nedostatek smyslu pro humor, respektive neschopnost spontánně reagovat vtipem na nahodilé životní situace. Asi to o sobě ví, a tak má v zásobě stovky anekdot, nejspíš vyčtených z internetu, a neváhá je použít. K absenci smyslu pro humor taky patří neschopnost lhát, která je sice chvályhodná, ale v běžném životě nepraktická. Aleš nedokázal zalhat ani cizím lidem v můj prospěch, a to jsem vnímala jako zásadní vadu. Jak můžu žít v partnerství s někým, kdo nemá smysl pro spiklenectví a spříseženství? Na tohle všechno jsem si cestou k němu vzpomněla a došla jsem k závěru, že se bez sexu dnes večer radši obejdu.

Aleš mě přivítal jedním ze svých nevtipných vtipů a informoval mě, že pro dnešní noc mi nastavil teplotu na 20 stupňů, ale připravil pro mě teplejší deku. Pití přichystal k posteli a do místnosti rozprášil pomerančovou vůni.

„Pamatuješ, jak se dětem na táboře dávalo v noci čuchnout k mejdlu? Aby na sebe

ve spaní všechno prozradily? Koupil jsem tady tu citrusovou esenci a nastříkal to tam. Zkusit se musí všechno."

Rozesmálo mě to. Nějak jsem si nedokázala představit, že i někdo jako Aleš byl zasvěcován do táborových kanadských nocí, a ještě víc mi nešlo do hlavy, že tyhle dětské legendy uchovává v paměti a bere je vážně.

Omluvil se, že tu dnes nepřespí, a potvrdil, že ráno před devátou se mnou přijde probrat výsledky. Dilema sexu se tak vyřešilo i beze mě. Změřil mi ještě tep a tlak, laboratorní podmínky zapsal do knihy, jako kdysi ve školních fyzikálních praktikách, a poznamenal něco v tom smyslu, že se to tu bez něj obejde, jelikož nikoli pouze přítomnost, ale i samotná existence pozorovatele ovlivňuje experiment.

Poslední dobou se doma probouzím ztěžka a s očima pevně zavřenýma ještě dlouho setrvávám v tělesné paralýze. Trochu jako když se spouštějí Windows, občas ještě naskočí aktualizace a systém si vynutí restart. Ovšem v Alešově spánkové laboratoři se budím pět minut před budíkem, rychle, jako když zapnete televizi. Blik a jsem plně funkční. Tělo je nastartované a v oběhu kolují ty správné hormony, i bez denního světla. Vím o sobě, že když mám pádný důvod ráno vstát, třeba návštěvu u doktora nebo nějakou cestu, budím se v plném pohotovostním režimu s nahozenými motory. Bolestné procitání všedních dnů je důkazem, že ve skutečnosti nemám pro co žít.

Probrala jsem se v 7:55 a do mluvítka vedle polštáře rychle nadiktovala poslední ranní sny. Z těkavé mezipaměti, která se bleskurychle automaticky mazala, jsem vydolovala všechny detaily, které se mi podařilo pochytat. Když s Alešem nahrávky z noci ráno procházíme, často si na zaznamenané sny vůbec nepamatuju. Dnes jsem měla dojem, že jsem něco namlouvala i v průběhu noci. Často se stává, že v polospánku nadiktuju nějaký sen, který se ráno ukáže být značně osobního rázu, a oba nás to přivádí do rozpaků. Ale podepsali jsme doložku mlčenlivosti, a jelikož dobře vím, že Aleš neumí lhát, nemusím se bát, že cokoliv prozradí. A co si o tom myslí on, je jeho vlastní zodpovědnost.

Když Aleš před devátou dorazil, seděla jsem už ustrojená a nalíčená u něj v kanceláři a pila čaj. Poslední sen těsně před procitnutím jsem si dnes pamatovala výborně. Zdálo se mi, že jedu tramvají, která místo aby v pravých úhlech objela blok domů, projela skrz něj, po úhlopříčce přes dvůr. Když zvenčí dorazila k rohu, dům se pomocí složitých železných táhel otevřel a tramvaj se z kolejí přemístila na gumové běžící pásy, které ji nehlučně provezly skrz vnitroblok směrem do kopce. Celý dům byl jakoby vykuchaný, zbývala jen část schodiště a část dvorku, a otevírala se v něm vrata jak v pouťovém strašidelném zámku. Když tramvaj projela, dům se v opačném rohu zase uzavřel. „Něco jako padací mosty v Petrohradě," dodala jsem na vysvětlenou.

Aleš se tvářil zklamaně. Už pár měsíců jsem nevyprodukovala nic, co by se dalo zpeněžit. Možná už se moje fantazie vyčerpala, odpojila se od zdrojů kolektivního nevědomí, nebo odkud to vlastně vyvěrají vynálezy a inovace. Anebo je potřeba dál vylepšovat spánkové podmínky a stimulovat mi REM aktivitu, což je úkol pro Drlíka.

Doufal, že se něco kloudného najde hlouběji na záznamu. Jako první jsem na něj v 02:21 nadiktovala sen, který jsem si teď při poslechu vybavovala už jen stěží. Šlo v něm o nějaký uklízecí prostředek, který jsem rozespalým chrapotem popisovala jako „zahnutou chlupatou věc na tyči, jakoby štětku na čištění lahví". V tom snu to prý bylo velmi vhodné pro zametání pod postelí, protože to sebere veškerý prach, dosáhne to až do rohů a nemusí se pod postel zastrkávat smeták naplocho.

„Škoda že jsi s tím nepřišla před vynálezem vysávacích robotů," ušklíbl se Aleš, ale poznámku si přesto udělal.

Trochu jako když se spouštějí Windows, občas ještě naskočí aktualizace a systém si vynutí restart. Ovšem v Alešově spánkové laboratoři se budím pět minut před budíkem, rychle, jako když zapnete televizi. Blik a jsem plně funkční. Tělo je nastartované a v oběhu kolují ty správné hormony, i bez denního světla. Vím o sobě, že když mám pádný důvod ráno vstát, třeba návštěvu u doktora nebo nějakou cestu, budím se v plném pohotovostním režimu s nahozenými motory.

A to ne sama, ale společně s mámou a babičkou – ovšem nikoli babičkou v mateřské linii, ale otcovou matkou, kterou jsem mimochodem nikdy neviděla. Společně jsme se svlékly v šatně, babička měla na sobě starodávnou plátěnou spodničku a z podpaží jí trčely zbytky peří, jako když se škube drůbež. Vešla jsem sama do ordinace, kde doktorka i sestřička měly svoje malé děti, protože zrovna byly vánoční prázdniny. Lékařka mi pokynula, ať si k ní sednu na rozestlanou postel, která sloužila místo vyšetřovacího křesla. A najednou to už nebyla doktorka, ale lékař. Začal mi ukazovat, jak ordinaci zrekonstruoval. Prý tam byla trubka, která končila v prázdnu, tak ji musel zaslepit velkým chromovaným vrutem, co vypadal jako tlustá vývrtka. Tím ten sen skončil.

V další nahrávce jsem dost mumlala, ale rozumět mi bylo. Vyprávěla jsem, že jsem potkala svou gynekoložku a rozhodla se k ní zajít. A to ne sama, ale společně s mámou a babičkou – ovšem nikoli babičkou v mateřské linii, ale otcovou matkou, kterou jsem mimochodem nikdy neviděla. Společně jsme se svlékly v šatně, babička měla na sobě starodávnou plátěnou spodničku a z podpaží jí trčely zbytky peří, jako když se škube drůbež. Vešla jsem sama do ordinace, kde doktorka i sestřička měly svoje malé děti, protože zrovna byly vánoční prázdniny. Lékařka mi pokynula, ať si k ní sednu na rozestlanou postel, která sloužila místo vyšetřovacího křesla. A najednou to už nebyla doktorka, ale lékař. Začal mi ukazovat, jak ordinaci zrekonstruoval. Prý tam byla trubka, která končila v prázdnu, tak ji musel zaslepit velkým chromovaným vrutem, co vypadal jako tlustá vývrtka. Tím ten sen skončil. Teď při poslechu nahrávky jsem si soustředěně onípávala záděrku na prstě a občas jsem obrátila oči v sloup.

„Vím, že chceš být poctivá a nic nevynechat, ale nemohla bys tyhle věci prosím příště filtrovat? To si nechej k terapeutovi, tady s tím akorát ztrácíme čas.“ Vždy klidný a laskavý Aleš najednou zněl podrážděně. Nic jsem si z toho nedělala. Někteří lidé, kteří sami sny nemají, se občas chovají žárlivě. Aleš se aspoň naučil zprostředkovaně těžit z těch mých. Jen občas je toho na něj už moc. Zejména pokud se jedná o takzvané „velké“ sny, nebo když je látka příliš intimní a eroticky laděná. Někdy myslím na to, jestli jde vůbec zjistit, zda lidé, kteří tvrdí, že sny nemají, skutečně nesní, anebo jsou jejich sny tak nepředstavitelně hrozné, tak nevýslovně strašlivé, že je cenzorská záklopka nevědomí nepustí ven.

Já jsem si průlomů nevědomých obsahů vědoma možná až příliš a je truchlivou pravdou, že moje sny jsou v součtu mnohem dramatičtější a citově uspokojivější než můj bdělý život.

Do práce to mám z Alešovy továrny na sny stejně daleko jako z domova, zhruba patnáct minut pěšky z kopce. Svah je táhlý a povlovný, nikde žádný prudký zlom – a taky žádné známky komerčního polosvěta, jen samé počestné podniky. Přemýšlela jsem, co měl asi znamenat ten sen o babičce a ordinaci. Vrut zašroubovaný v prázdné trubce, na gynekologii – připadalo mi to tak vulgárně a trapně freudiánské, že jsem tohle prvoplánové vysvětlení hned zavrhla. Že jdu k ženské lékařce s mámou, to se dá ještě pochopit, ale proč s otcovou matkou, navíc dávno mrtvou? Mimochodem kdysi se mě máma snažila dohodit svou gynekoložku, ale odmítla jsem to při představě, že bych ležela roznožmo na koze, doktorka by se mi zahleděla mezi nohy, spráskla by ruce a zvolala: „Celá maminka!“ Vybavovala jsem si z toho snu, že babička byla trochu

cítit pachem starých lidí, ale ne nepříjemně. Asi to byla upomínka, že bych se měla zastavit za druhou babičkou, tou z matčiny strany, která žije tady nedaleko v domově důchodců Jitřenka. Ten název mi leze na nervy. Přijde mi netaktní pojmenovat dům umírajících po jitřní hvězdě. Buď je to pitomý eufemismus, nebo rovnou výsměch. Ale když teď tak o tom přemýšlím, možná to taková hloupost není. Jitřenka neboli Venuše se ráno na chvíli ukáže a pak se rozplyne ve světle, tak jako se v něm jednou rozplynou duše nás všech.

Došla jsem až k magistrále. Její dva čtyřproudé směry přetínaly město vedví. Stojí na místě někdejších hradeb, které oddělovaly pražské Staré a Nové Město od okolních polí. V půdorysu zbořených šancí teď proudí kolony aut a pro pěší obyvatele vytvářejí podobnou, stěží překonatelnou bariéru jako kdysi kamenná zeď. Magistrála odpuzuje i psychicky. Kdo tudy nemusí chodit, raději se jí vyhne. Já se bohužel do práce jinudy nedostanu. Zastavila jsem se u semaforu. Na zelenou se tu čeká nekonečně dlouho a trvá jen pár sekund. Časomíra chodce nenechává na pochybách, že se tu s nimi nepočítá. Využila jsem čekání a vysmrkala se. Průsvitným řídkým hlenem na kapesníku se táhla tenounká černá nitka. Dost dlouho mi trvalo, než jsem tenhle ranní jev přestala považovat za znepokojivý důkaz znečištění ovzduší, a došlo mi, že je to včerejší řasenka, která se při odličování dostala pod spojivkový vak a přes noc slzným kanálkem protekla do nosu. Barvivo se kupodivu nerozptýlí, ale zůstává pohromadě jako jednolitá linka. Stejně jako se občas v nudli objeví nitka krve z prasklé nosní kapiláry. Tyhle drobné tělesné ošklivůstky mi způsobují zvláštní potěšení.

Čím víc jsem se blížila k budově Ústavu mezioborových studií člověka, tím se mi šlo hůř. Špinavá, zanedbaná budova jako by zrcadlila pořádky, které panují uvnitř. Kdysi to bývala honosná stavba na výstavném bulváru. Dnes je to oprýskaná troska stojící na dopravní stoce, kterou tu prosadili politici a inženýři socialistického režimu a nová garnitura se jí nedokázala zbavit.

Bývalé Borůvkovo sanatorium pro lepší lidi založené v roce 1931, v domě z konce 19. století, toho zažilo hodně. Prvorepublikové dámičky se sem údajně uchylovaly k nelegálním potratům. Za protektorátu se tu léčily neduživé německé děti. Právě tady po převozu z valdické kartouzy v roce 1950 podlehl následkům mučení číhošťský farář Toufar a o devatenáct let později tu tři dny umíral Jan Palach. Skoro dost na jeden barák. Kdyby někdo hledal výstižný symbol pro moderní dějiny téhle země, tady najde všechno pod jednou střechou. Občas mám pocit, že tu tíhu v domě cítím. Ale možná to způsobují jen ty tisíce aut pod okny, houkání sirén z hasičárny přes dvůr, smog, špína a prach.

Oproti minulosti se tu dnes provozují činnosti až frivolní. Z popáleninové kliniky se stalo hřiště humanitních vědců. V přízemí jsou klece s papoušky, kde kolegové zkoumají mezidruhovou komunikaci – učí ptáky mluvit a sledují, jestli si lidskou řeč předávají i mezi sebou. Podle mě by bylo užitečnější zkoumat třeba zaříkávače psů a koní. Ve třetím patře kolegové dávají ženám očichávat propocená mužská trika, jestli jim voní, nebo páchnou, a cosi z toho vyvozují. Další vědecký pracovník ukazuje na oplátku mužům fotografie žen v různých fázích menstruačního cyklu a chce po nich vědět, na kterých snímcích se jim líbí nejvíc. Poslední dobou se šušká, že se akademie chce domu zbavit a že už se jedná o prodeji. Tenhle motiv se mi v životě opakuje. Když jsem vyšla základní školu, udělali z ní učňák. Z gymplu se stala hotelovka. Dům, kde sídlila naše katedra, zavřeli a zrenovovali k nepoznání. Když jsem se odstěhovala od rodičů, celý byt přestavěli a panelák dostal nový plášť i podobu chodeb. Nic nevypadá stejně. Totéž se teď stane i s mým pracovištěm. Nemám se kam vracet, hoří za mnou mosty.

Prvorepublikové dámičky se sem údajně uchylovaly k nelegálním potratům. Za protektorátu se tu léčily neduživé německé děti. Právě tady po převozu z valdické kartouzy v roce 1950 podlehl následkům mučení číhošťský farář Toufar a o devatenáct let později tu tři dny umíral Jan Palach. Skoro dost na jeden barák. Kdyby někdo hledal výstižný symbol pro moderní dějiny téhle země, tady najde všechno pod jednou střechou. Občas mám pocit, že tu tíhu v domě cítím.

S
trom
bol
esti

Foto Michal Šanda

Michael Rittstein
Kurzy začínají na podzim

Galerie Václava Špály
27. 10.–10. 12. 2017

Strom bol esti

Foto Regionální muzeum Kladrubska

Výstava připomínající doby, kdy LP neznamenalo loupežné přepadení (ze sbírky Jakuba Šofara)

OPEN
LIE
The Love and Terror Cult
JOE JACKSON'S JUMPIN' JIVE

JOHN LENNON FOR PRESIDENT
CANNED HEAT

Regionální muzeum Kladrubska
24/11/2017
DESIGN•VINYLU
18.00 hodin
NEVER MIND THE BOLLOCKS
HERE'S THE SEX PISTOLS
THICK AS A BRICK
ALICE COOPER
VLADIMÍR MIŠÍK
The Beatles
obaly desek ze sbírky Jakuba Šofara
vernisáž výstavy

THICK AS A BRICK
VLADIMÍR MIŠÍK
BANJO BAND IVANA MLÁDKA
DOBRÝ DEN!

Strom bol esti

Pavla Horáková **Budapešť**

Foto Pavla Horáková

Dreher
TANKSÓR

BFEH

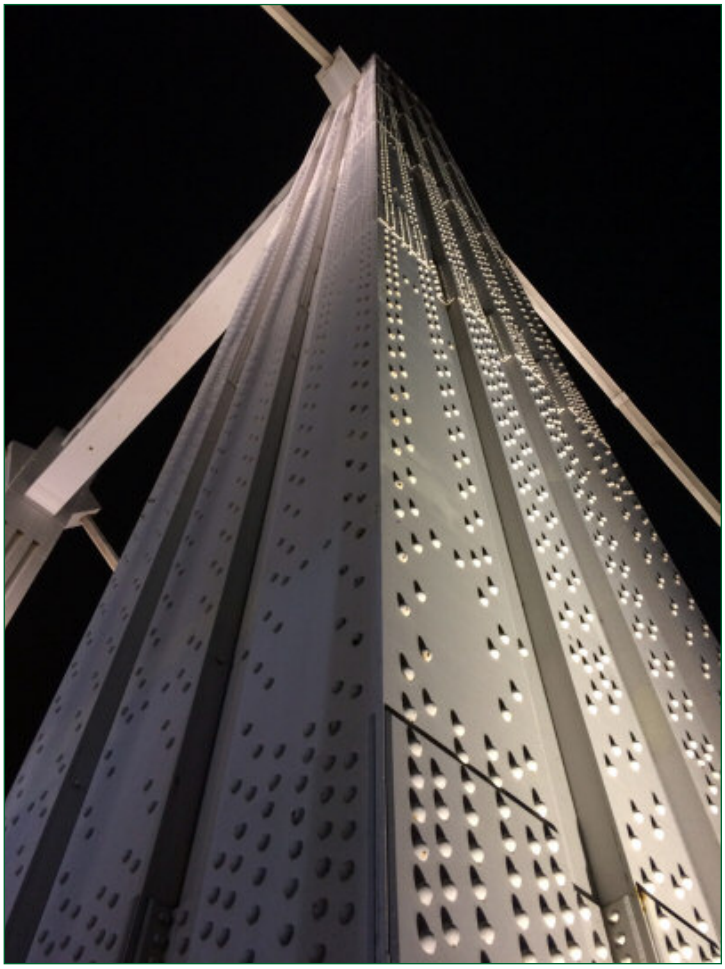

I SMELL
CREATIVITY

Stromboli

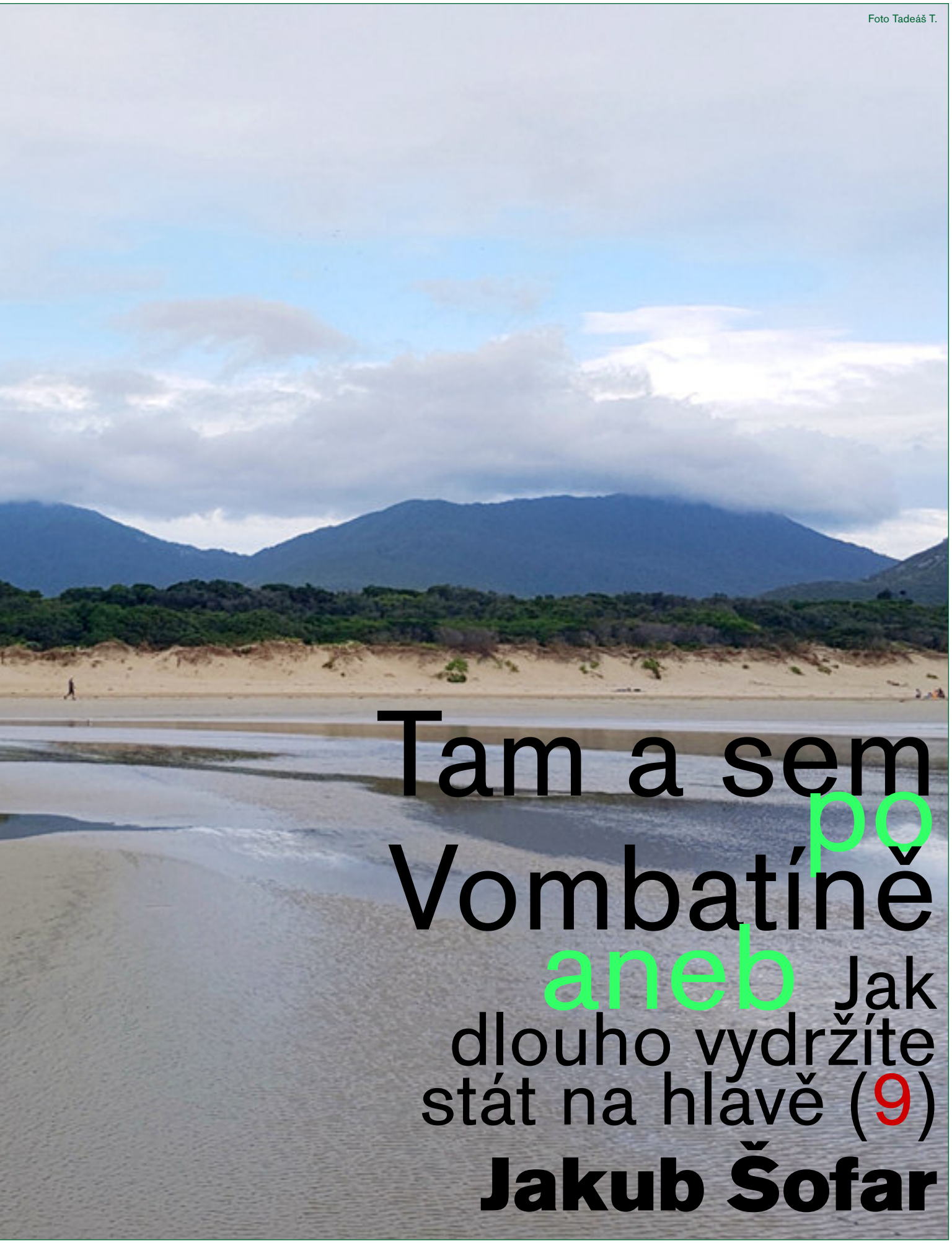

Foto Tadeáš T.

Tam a sem po Vombatíně aneb Jak dlouho vydržíte stát na hlavě (9)

Jakub Šofar

Nevím, proč se nám musí pořád spojovat Austrálie s klokany, pštrosy nebo koalami. Daleko důležitější je vombat obecný. Je to 0,7–1,2 metrů dlouhé zvíře se zavalitým tělem, hmotností od 14 do 25 kg. Přes den spí, lovit chodí v noci. Narazit do něj autem není žádná švanda. Je to takový Ragulin mezi zvířátky. Ale o tom někdy jindy…

Členité pobřeží Wilsons Promontory (nebo též The Prom), poloostrova ležícího cca 200 kilometrů jihovýchodně od Melbourne, „na konci Austrálie“. Obrovské balvany, zbarvené jako podzimní listí. Mezi nimi průniky vodstva. (Nikde žádná plastová láhev, kterou oceán odložil, když už ho nebavilo hrát s ním ping pong.) A předtím ještě řeka Tidal a její ústí, parkoviště, turistické tábořiště, prodejna a restaurace. Vše je velmi skromné, i na Austrálii, na Balatonu je to možné lépe zařízené, ale pravdou je, že sem buď jezdí turisti dobře vybavení, nebo naopak takoví ti „opravdoví“. Odsud se mohou vydávat na různě dlouhé výlety. A i zde je slyšet češtinu a slovenštinu. Celé území je vyhlášeno chráněnou oblastí – poprvé (a naposledy) jsem tu viděl za celou cestu na vlastní oči ježuru australskou. Všechno na jedničku, až na tu spoustu much. Tady se nemusí bát nějakých záškodníků. Tady je to díky hmyzu dobře ošéfované…

A pak návrat na farmu, profelit celý den, rozloučit se s krávama a odjet na Melbourne Airport. Pěkný to tady bylo!

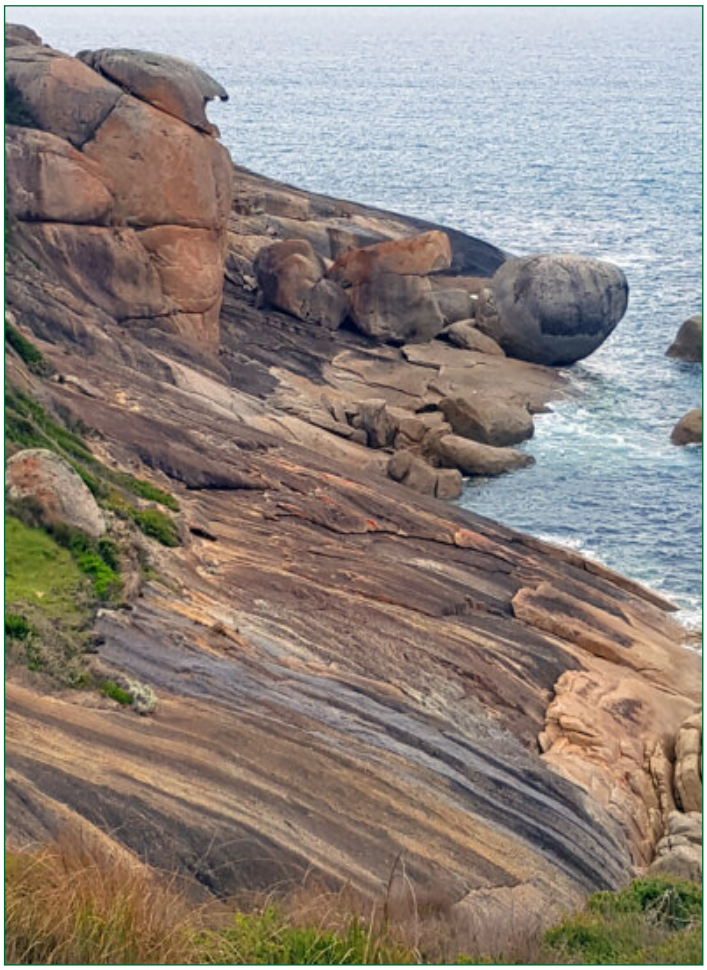

S
tro
bo
est

Příští číslo vychází 3. 1. 2018

Když chci dát dárek sám sobě, nadělím si pod stromeček Dobrou adresu.

Santa Claus

Na shledanou příště!
Ne za pomente!